

**Rapport
fra
arbejdsgruppen vedrørende
krematorievirksomhed i Danmark**

Kirkeministeriet - December 2006

Indhold

Kapitel 1 Indledning	3
1.1 Krematoriestructuren.....	3
1.2 Nye miljøregler vedrørende kviksølvfiltre	3
1.3 Arbejdsgruppens nedsættelse og kommissorium	4
1.4 Arbejdsgruppens sammensætning	4
Kapitel 2 Arbejdsgruppens virksomhed	6
2.1 Udviklingen i antal dødsfald.....	6
2.2 Krematoriernes kapacitet.....	7
2.3 Takster	8
2.3.1 Gældende takster	9
2.3.2 Kostprisberegning for en kremering.....	9
2.4 Genvinding af varme	11
Kapitel 3 Arbejdsgruppens overvejelser om tilpasning af krematoriekapaciteten	12
3.1 Reduktion af uudnyttet kapacitet.....	12
3.2 Forudsætninger for kapacitetsmodel 1 og 2	12
3.3 Kapacitetsmodel 1	13
3.3.1 Sammenfatning og konsekvenser af kapacitetsmodel 1	17
3.4 Kapacitetsmodel 2	17
3.4.1 Sammenfatning og konsekvenser af kapacitetsmodel 2.....	25
3.5 Arbejdsgruppens anbefalinger	25
3.6 Lovbestemmelse om Kirkeministeriets kompetence til at regulere krematoriekapaciteten.....	26
Kapitel 4 Arbejdsgruppens overvejelser om takstfastsættelse	27
4.1 Takstfinansiering	27
4.2 Takstmodel 1	27
4.3 Takstmodel 2	28
4.4 Arbejdsgruppens anbefalinger	29
4.5 Lovbestemmelse om Kirkeministeriets kompetence ved takstfastsættelse	30
Kapitel 5 Rammer for samarbejde.....	31
Bilagsoversigt	32
Bilag 1: Oversigt over krematorier, ovne og kremeringer i 2005	33
Bilag 2: Oversigt over forventede investeringer på danske krematorier som følge af nye miljøkrav	34
Bilag 3: Oversigt over antal kremeringer m.v. i perioden 1993 - 2005.....	37
Bilag 4: Danmarkskort (regionsopdelt) over krematorier	38

Bilag 5: Oversigt (regionsopdelt) over kremeringstakster i Danmark	39
Bilag 6: Skema til kostprisberegning af en kremering	40
Bilag 7: Oversigt over kostpriser på grundlag af data fra krematorierne	43
Bilag 8: Overslag over etableringsomkostninger for krematorier 2006.....	44
Bilag 9: Kostprisberegning med nyværdipriser for teknik og bygninger MED filter	45
Bilag 10: Kostprisberegning med nyværdipriser for teknik og bygninger UDEN filter	46
Bilag 11: Kirkeministerens henvendelse af 24. august 2006 til Det Ethiske Råd.....	47
Bilag 12: Det Ethiske Råds udtalelse om etiske aspekter ved genvinding af varme....	49

Kapitel 1 Indledning

1.1 Krematoriestrukturen

I Danmark udøves krematorievirksomhed som en myndighedsopgave i tilknytning til kirkegårdsdrift. Der findes i dag 31 krematorier med i alt 43 ovne. De er etableret i landets større byer på grundlag af lokale initiativer og behov. 21 krematorier er bestyrede af folkekirkelige myndigheder, mens 10 er kommunalt bestyrede. Der henvises til oversigten over krematorier, ovne og kremeringer i 2005, jf. bilag 1 (side 33).

Krematorievirksomheden er aldrig reguleret fra centralt hold og betragtes i modsætning til kirkegårdsdriften ikke som en af folkekirkens kerneydelser. Da ligbrænding blev indført i slutningen af 1800-tallet, blev det af mange betragtet som en hedensk skik. Det kom blandt andet til udtryk ved, at det helt frem til den nuværende lov om begravelse og ligbrændings¹ ikrafttræden var lovbestemt, at det ikke kunne pålægges folkekirkens præster at forrette jordpåkastelse eller foretage anden kirkelig handling, hvor ligbrænding fandt sted.

Kirkeministeriet er ved lov om begravelse og ligbrænding tillagt central godkendelseskompetence på krematorieområdet, idet det i lovens § 3, stk. 1 er bestemt, at ligbrænding skal ske i krematorier, der er godkendt af kirkeministeren. Indtil loven trådte i kraft i januar 1976 var godkendelseskompetencen henlagt til justitsministeren. Kompetencen har altid været fortolket vidtgående som omfattende opførelse, udvidelse og ombygning af krematoriebygningen samt udskiftning af krematorieovne. I forbindelse med godkendelsen vurderer Kirkeministeriet, om der er behov (befolkningsgrundlag) for projektet, og om finansieringen er til stede. Endvidere sikrer ministeriet sig, at de nødvendige bygnings- og miljømæssige godkendelser er tilvejebragt.

1.2 Nye miljøregler vedrørende kviksølvfiltre

Den 1. januar 2005 trådte et nyt forenklet godkendelsessystem i kraft for en række forurenende virksomheder. Det skete ved, at Miljøministeriet udsendte en ny bekendtgørelse om listevirksomhed. Bekendtgørelsen foreskriver, at der for hver virksomhed/branche skal udarbejdes standardvilkår, som godkendelsesmyndigheden er forpligtet til at anvende, når den udarbejder nye godkendelser eller reviderer allerede meddelte godkendelser. Forslag til standardvilkår udarbejdes for hver branche af en arbejdsgruppe, hvor foruden miljømyndighederne også den enkelte brancheorganisation er repræsenteret.

I januar 2006 udsendte Miljøstyrelsen et udkast til standardvilkår for krematorievirksomhed, udarbejdet af en arbejdsgruppe med repræsentanter for Miljøstyrelsen, Kommunernes Landsforening og Danske Krematoriers Landsforening. Udkastet indeholder et nyt krav om, at krematorieanlæg skal forsynes med et filter, der renser for kviksølv m.v. Miljøstyrelsen kunne samtidig oplyse, at der i dag kun er 2 krematorieanlæg (Bispebjerg og Sundby i København), der har filtre til kviksølvrrensning. Det blev endvidere anført, at den arbejdsgruppe, der har udarbejdet standardvilkårene, har ønsket, at de eksisterende krematorier pålægges at udføre kviksølvrrensning senest den 1. januar 2009. På den baggrund agter Miljøstyrelsen inden udgangen af 2006 at pålægge kommunerne at tage eksisterende krematorieanlæg op til revurdering med henblik på at er-

¹ Lov nr. 346 af 26. juni 1975.

statte de gældende godkendelser med standardvilkår. Målet er, at alle krematorier senest den 1. januar 2009 opfylder emissionsgrænseværdierne i vilkår 11 i standardvilkårene.

På foranledning af materialet fra Miljøstyrelsen rettede Kirkeministeriet henvendelse til Danske Krematoriers Landsforening for en nærmere belysning af sagen, herunder om størrelsen af udgifterne til installering af kviksløvfiltrene. Danske Krematoriers Landsforening kunne oplyse, at de samlede udgifter kunne forventes at beløbe sig til minimum 140 mio. kr. eksklusiv moms, fordelt med ca. 100 mio. kr. til de folkekirkeligt drevne krematorier og 40 mio. kr. til de kommunalt drevne krematorier. Der henvises til "Oversigt over forventede investeringer på danske krematorier som følge af nye miljøkrav" fra Danske Krematoriers Landsforening, optrykt som bilag 2 (side 34).

Med udsigt til at skulle skattefinansiere betydelige investeringer i miljøfiltre, indenfor en kort periode, blev det i Kirkeministeriet besluttet at foretage en grundig analyse af krematoriekapaciteten i Danmark. Til at forestå dette arbejde blev nærværende arbejdsgruppe nedsat.

1.3 Arbejdsgruppens nedsættelse og kommissorium

Arbejdsgruppen blev nedsat i april 2006 og fik følgende kommissorium:

"Kirkeministeren har besluttet, at der skal gennemføres en kortlægning af krematorievirkningsomheden her i landet, dels over størrelsen af de økonomiske investeringer i de kommende år, dels en vurdering af den eksisterende kapacitet og af den nødvendige kapacitet for at dække behovet for krematorieanlæg i Danmark.

Arbejdsgruppen har til opgave at vurdere, på hvilken måde de kirkelige og kommunale myndigheder opnår fordele gennem en forbedret udnyttelse af de eksisterende 31 krematorier.

Miljøstyrelsen fastsætter i fremtiden for hvert krematorieanlæg standardvilkår med skærpede miljøkrav til afløsning af de hidtidige miljøgodkendelser. På det grundlag skal der ske en vurdering af hvert enkelt krematoriums kapacitet, størrelse, placering og miljøstandard.

Der skal foretages en kortlægning af den eksisterende takstpolitik ved at indhente oplysninger om de nugældende takster på krematorierne. Derved kan man undersøge behovet for en ændret takstpolitik på området i lyset af, om det er hensigtsmæssigt, at driften af krematorieanlæggene delvist er finansieret over de kirkelige og kommunale indkomstskatter, eller om driften fremover skal være takstfinansieret. Denne vurdering forudsætter et nøjere kendskab til omkostningerne ved en kremering på hvert krematorium.

Arbejdsgruppen skal bestå af repræsentanter for Kirkeministeriet (formandskab), Danmarks Provsteforening, Danske Krematoriers Landsforening (DKL), Kommunernes Landsforening (KL) og Landsforeningen af Menighedsråd (LfM). Arbejdsgruppen kan inddrage andre i sit arbejde, såfremt det er nødvendigt. Arbejdsgruppen aflægger rapport til Kirkeministeriet i 2006."

1.4 Arbejdsgruppens sammensætning

Arbejdsgruppen har haft følgende sammensætning:

Kommitteret Finn Langager Larsen, Kirkeministeriet, (formand)
Provst Leif Arffmann, Danmarks Provsteforening

Kirkegårdsinspektør Tom Olsen, Danske Krematoriers Landsforening
Kirkegårdsleder Allan Vest, Danske Krematoriers Landsforening
Kirkegårdsleder Klaus Frederiksen, Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Bestyrelsesmedlem Ole Stevns, Landsforeningen af Menighedsråd
Kirkegårdsleder Kaare Rud Nielsen, Kommunernes Landsforening

Konsulent Rasmus Tengvad har deltaget som Kommunernes Landsforenings repræsentant i det afsluttende møde.

Sekretariat:

Specialkonsulent Rasmus Rex, Kirkeministeriet
Fuldmægtig Sofie Navntoft Pedersen, Kirkeministeriet
Fuldmægtig Myong Grøn, Kirkeministeriet
Fuldmægtig Jørgen Lynge Kroer, Kirkeministeriet

Teknisk konsulent i Danske Krematoriers Landsforening, ingeniør Ernst Jensen har ydet konsulentbistand for arbejdsgruppen.

Arbejdsgruppen holdt sit 1. møde den 8. maj og det afsluttende møde den 14. december 2006. Arbejdsgruppen har i alt holdt 6 møder.

Kapitel 2 Arbejdsgruppens virksomhed

I de følgende afsnit 2.1-2.4 beskrives de tiltag, arbejdsgruppen har gjort med hensyn til for det første at kortlægge udviklingen i antal dødsfald, kremeringskapaciteten på landsplan, i den enkelte region og på det enkelte krematorium. For det andet at kortlægge den nuværende takststruktur i forbindelse med en kremering. For det tredje fremlægges resultatet af en undersøgelse af kostprisberegningen for en kremering. Endelig redegøres for princippet om genvinding af varme i forbindelse med en kremering.

2.1 Udviklingen i antal dødsfald

Som det fremgår af tabel A og figur A, forventes dødstallet at falde frem til 2013, hvorefter det begynder at stige, således at det i 2022 når niveauet for 2006. Fra 2022 til 2029 forventes en stigning på 4.446 døde, svarende til 8 pct.

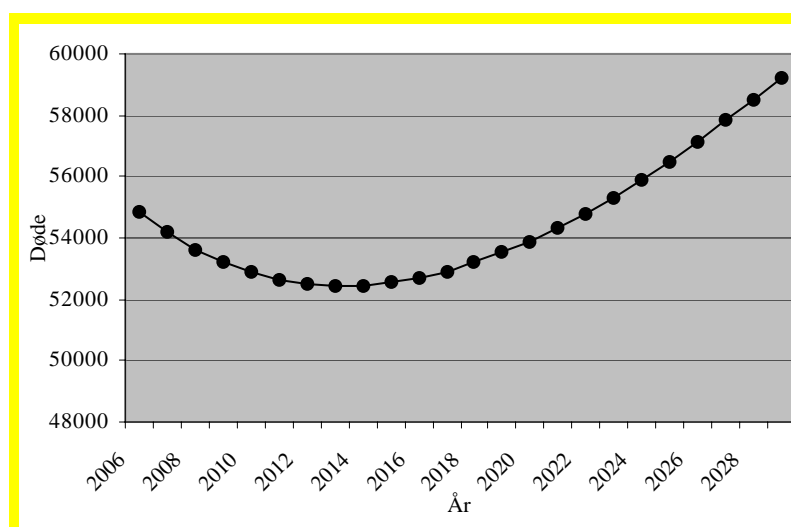
Dødstallet i 2029 er dog 6 pct. eller 3.893 døde lavere end i 1995, hvor det toppede med 63.127 døde, jf. bilag 3 (side 37), der omtales nedenfor under afsnit 2.2.

Udvikling i dødstallet fra 2006-2029

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Døde	54.866	54.185	53.629	53.193	52.865	52.634	52.499	52.438
År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Døde	52.454	52.533	52.696	52.914	53.186	53.518	53.898	54.324
År	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Døde	54.788	55.308	55.880	56.493	57.154	57.832	58.524	59.234

Tabel A: Udvikling i dødstallet fra 2006-2029².

Grafisk illustration af udvikling i dødstallet 2006-2029

Figur A: Grafisk illustration af udviklingen i dødstallet fra 2006-29, baseret på data fra tabel A.

² Nøgletal 2006 fra Danmarks Statistiks statistikbank, den 24. august 2006.

Udviklingen i antallet af dødsfald i Danmark over de næste 25 år indebærer således ikke i sig selv, at der er behov for at forøge krematoriekapaciteten, snarere tværtimod.

2.2 Krematoriernes kapacitet

Danske Krematoriernes Landsforening har udarbejdet en oversigt over antallet af kremeringer i Danmark i perioden 1993 – 2005, fordelt på de enkelte krematorier. Oversigten er optrykt som bilag 3 (side 37).

Som oversigten viser, toppede antallet af kremeringer i 1995 med 43.847, hvilket også var det år, antallet af døde var højest. Derefter er tallet for kremeringer – ligesom dødstallet – faldet støt og var i 2005 nede på 40.758.

Man kan endvidere af oversigten se, at kremeringsprocenten i de seneste 10 år har ligget ret konstant på lidt over 70 pct. med 70,82 pct. i 1996 som det laveste og med 74,21 pct. i 2004 som det højeste. Der er således ikke noget i disse tal, der indikerer en udvikling med væsentlige ændringer i antallet af kremeringer.

En faktor, der formodes at kunne ændre udviklingen i opadgående retning er, at demografien ændrer sig gennem forøget bosætning i de store byer, hvor kremeringsprocenterne er højest. Modsat må det formodes, at en forøgelse af taksterne vil få antallet af kremeringer til at falde. Da der alene er tale om formodninger, har arbejdsgruppen ved sine overvejelser set bort fra disse ukendte faktorer.

Med hensyn til krematorieovnes kapacitet har Danske Krematoriernes Landsforening oplyst, at det optimale antal kremeringer pr. ovn ligger på mellem 1.200 og 1.400 om året, dvs. med et middeltal på 1.300.

Som det fremgår af oversigten i bilag 1 (side 33), er der i dag i hele landet 43 krematorieovne. Det betyder, at der på landsplan er en optimal ovnkapacitet til at foretage $43 \times 1.300 = 55.900$ kremeringer pr. år. Da antallet af kremeringer i 2005 udgjorde 40.758, kan det konstateres, at en objektiv beregning viser, at der er en uudnyttet ovnkapacitet på 27 pct. på landsplan. Som nævnt foran er der ingen tegn på, at denne kapacitet vil blive udnyttet inden for de næste 20 år.

En kapacitetsberegning på de kommunalt drevne krematorieanlæg viser, at disse med 18 ovne har ovnkapacitet til at foretage 23.400 kremeringer pr. år. I 2005 udførte disse anlæg 18.695 kremeringer, hvorved der er en uudnyttet ovnkapacitet på 20 pct. En tilsvarende beregning for de menighedsrådsdrevne anlæg med 25 ovne viser, at disse har ovnkapacitet til 32.500 kremeringer pr. år, hvilket sammenholdt med, at der i 2005 blev foretaget 22.063 kremeringer, giver en ikke udnyttet ovnkapacitet på 32 pct. Forklaringen på de store forskelle i de uudnyttede kapacitetsprocenter er, at flere af de menighedsdrevne krematorier er placeret i områder med et mindre befolkningsunderlag end det, der findes for de fleste af de kommunalt drevne krematorieanlæg, der alle er placeret i de største byer, hvor kremeringsprocenten er høj.

Til illustration af forholdene på landsplan er der udarbejdet et ”Krematorium Danmarkskort”, der er optrykt som bilag 4 (side 38). På kortet er de enkelte krematorier angivet med antallet af kremeringer i 2005 og med forskellig indfarvning af de 11 kommunalt drevne anlæg og de 21 menighedsdrevne. Endvidere er de 5 nye regioner angivet med forskellig farve på kortet.

2.3 Takster

Kirkeministeriet har i vejledningen: *Kirker og kirkegårde*³ i afsnit 3.11. *Krematorietakster* fastsat følgende retningslinie for fastlæggelsen af taksterne for folkekirkens krematorier:

”I vedtægterne for de kirkegårde, hvortil der er knyttet krematorier, skal der fastsættes takster for ligbrænding.

I praksis er taksterne ofte indeholdt i en selvstændig vedtægt for krematoriet. I denne vedtægt kan der også fastsættes bestemmelser om krematoriets benyttelse. Hvis det f.eks. ønskes, at ligbrænding kun kan finde sted på bestemte dage og bestemte tider, skal det ifølge § 15 i bekendtgørelse af 1. december 1975 om begravelse og ligbrænding være fastlagt i en vedtægt.

Taksten for ligbrænding er betaling for en ydelse, hvortil der er knyttet forskellige omkostninger. Foruden de direkte udgifter til energiforbrug ved en brænding samt løn til dem, der udfører den, er der en række generelle omkostninger ved drift af et krematorium. F.eks. driftsomkostninger til el, varme, administration m.v. samt kapitalomkostninger i forbindelse med (nye) ovnanlæg og bygninger.

Det afgøres lokalt, hvilke omkostninger man vil regne med ved fastsættelsen af takster. Afgørelsen træffes ud fra de overvejelser om brugerbetaling og skattefinansiering, der er anført under afsnit 3.1. *Brugerbetaling – Skattefinansiering*.

Når man fastsætter takster for ligbrænding, skal man være opmærksom på at de, ligesom takster i forbindelse med begravelse, ikke må fastsættes til et højere beløb end det, der er nødvendigt for at dække dokumenterbare omkostninger.”

Afsnit 3.1. om *Brugerbetaling – Skattefinansiering* i vejledningen *Kirker og Kirkegårde* har følgende ordlyd:

”Takstpolitikken har betydning for den kirkelige økonomi i ligningsområdet som helhed. Er taksterne på kirkegårdene lave, er det sandsynligt, at en stor del af udgifterne ved driften af kirkegårdene skal finansieres over kirkeskatten. Takstpolitik er altså bl.a. et spørgsmål om balancen mellem brugerbetaling og skattefinansiering. Da kirkeskatteprocenten er den samme for alle sogne i en kommune, er det nødvendigt at fastsætte en ensartet brugerbetaling for at give folkekirkens medlemmer i kommunen lige vilkår.

Hvis taksterne på en enkelt kirkegård i et ligningsområde sættes lavere end på de øvrige, er det sandsynligt, at en del af regningen for driften på denne kirkegård sendes videre til kirkeskatteyderne i ligningsområdets andre sogne i form af et større underskud, der skal dækkes over kirkeskatten.

Omvendt vil højere takster på en enkelt kirkegård betyde, at indbyggerne i dette sogn alt i alt kommer til at betale mere end indbyggerne i kommunens andre sogne, fordi kirkeskatteprocenten er den samme. Højere takster på en enkelt kirkegård må derfor kunne begrundes. Der skal, som loven siger, være særlige forhold, der gør sig gældende. Det kan f.eks. være et højere omkostningsniveau end på de øvrige kirkegårde i området.

Større omkostninger kan eventuelt skyldes en kirkegårds størrelse, dens karakter med særlige anlæg eller et særligt højt plejeniveau, dens beliggenhed (f.eks. en bykirkegård i

³ *Kirker og kirkegårde*, Kirkeministeriet, 1996. Denne vejledning blev til blandt andet på baggrund af en udtalelse fra Folketingets Ombudsmand (Folketingets Ombudsmands Beretning 1994 side 179, 1995 side 627 og 1996 side 410 – j.nr. 1992-2595-74) om principperne for graduering af taksterne for erhvervelse og fornyelse af brugsret til gravsteder.

forhold til landsbykirkegårde), eller at det er nødvendigt med en længere fredningstid end normalt. Provstiudvalget skal ved godkendelsen af vedtægter tage sådanne forhold med i betragtning.

Man kan inden for et ligningsområde vælge at fastsætte lave takster og finansiere en større del over kirkeskatten. Men loven lægger op til, at vilkårene så vidt muligt skal være ens på alle kirkegårde i et ligningsområde og dermed for alle kirkeskatteydere i området.”

2.3.1 Gældende takster

Danske Krematoriers Landsforening har forsynet arbejdsgruppen med en oversigt over takster for kremering pr. 31. december 2005. Taksterne er vist i bilag 5 (side 39).

Som det ses i oversigten, er taksterne for kremering typisk opdelt på tre hovedkategorier, indenkommunalt boende, udenkommunalt boende og ikke-medlemmer af folkekirken. Indenfor hver af disse kategorier er der fastsat en takst for voksne og en for børn, som de fleste steder udgør halvdelen af voksentaksten. I det følgende ses der udelukkende på voksentaksterne.

Taksten for kremering af en voksen, der boede i kommunen, svinger mellem 0 kr. og 2.410 kr. med et gennemsnit på 1.176 kr. For en person, der ikke boede i kommunen, ligger taksterne mellem 1.380 kr. og 2.410 kr. med et gennemsnit på 1.726 kr. For kremering af et ikke-folkekirkemedlem varierer taksten på de 21 folkekirkeligt drevne krematorier mellem 1.380 kr. og 3.181 kr. med et gennemsnit på 2.096 kr. På 3 af de kommunalt drevne krematorier er taksten ens for kremering af personer, hvad enten de boede i eller udenfor kommunen, og det samme gælder for 2 af de folkekirkeligt drevne. På 2 folkekirkeligt drevne krematorier er taksten den samme for alle, uanset om man boede i eller udenfor kommunen, og om man var medlem af folkekirken eller ej.

Hvis man ser på taksterne for kremering af udenkommunalt boende personer, så er det overordnede billede, at der kun er små forskelle på disse takster mellem krematorier, der geografisk ligger tæt på hinanden, og som derfor er i konkurrence om det samme opland, der ligger udenfor kommunen. Ved at holde nogenlunde samme takstniveau er der ingen økonomisk gevinst ved at køre til et nabokrematorium med en kiste.

2.3.2 Kostprisberegning for en kremering

Der føres i dag ikke særskilt regnskab for de enkelte krematoriers virksomhed, idet denne indgår som en integreret del af regnskaberne for de kirkegårde, hvor krematorierne er beliggende. Det betyder, at der ikke foreligger et regnskabsmateriale, der kan udvise omkostningerne for de enkelte krematorier, og der er således ikke noget materiale, der kan anvendes som grundlag for at vurdere, i hvilken udstrækning de nugældende takster dækker omkostningerne.

Derfor besluttede arbejdsgruppen, at de relevante omkostningsoplysninger skulle indhentes hos krematorierne. Til det brug blev det besluttet at anvende en model i form af et spørgeskema, udformet som et elektronisk regneark, som er udarbejdet af Danske Krematoriers Landsforening og senere udviklet i et samarbejde mellem 6 kommunalt drevne krematorier. Skemaet med bemærkninger er optrykt som bilag 6 (side 40). Ved hjælp af skemaets oplysninger kan der foretages en kostprisberegning for en kremering, opgjort gennem kapitalomkostninger samt maskin- og mandskabsomkostninger pr. kremering. I skemaet er der indarbejdet nogle faste parametre, såsom en rentefod på 5

pct. p.a., en afskrivningsperiode på 8 år for teknisk udstyr og 30 år for bygninger, faste reparationsfaktorer samt ensartede tidsanvendelser for de enkelte arbejdsprocesser.

På grundlag af skemaernes oplysninger blev der udarbejdet en samlet oversigt over omkostningsberegningerne for de enkelte krematorier med en opdeling på de tre hovedudgiftskategorier. Oversigten er optrykt som bilag 7 (side 43).

Som det ses af oversigten, har de enkelte krematorier ved beregningen af kapitalomkostningerne anvendt meget forskellige principper ved fastsættelse af totaludgiften til teknisk udstyr og bygninger. Hovedparten har angivet en skønnet værdi, mens andre har anvendt en skønnet nyværdi (genanskaffelsespris).

I arbejdsgruppen blev det besluttet, at såfremt en kostprisberegning skal afspejle og omfatte samtlige omkostninger, herunder fremtidige investeringsbehov, så må kapitalomkostningerne beregnes på grundlag af nyværdien af teknisk udstyr og bygninger. Ved at anvende et sådant princip for alle ville man gøre omkostningsberegningerne ensartede og sammenlignelige.

Derfor bad man Danske Krematoriers Landsforenings tekniske konsulent om ud fra sine erfaringer at udarbejde et overslag over etableringsomkostningerne for krematorier i 2006 priser. Overslagene er optrykt som bilag 8 (side 44).

Herefter lagde man overslagstallene ind i spørgeskemaet/regnearket og foretog en ny kostprisberegning for de krematorier, der havde anført en værdi af teknisk udstyr og bygninger, der var lavere end overslagets. Endvidere blev timelønningerne enkelte steder sat op til et skønnet minimum.

De herefter foretagne beregninger blev indarbejdet i to nye oversigter. Den første viser kostprisberegningen for et anlæg med filter og fremgår af bilag 9 (side 45). Den anden viser beregningen for et anlæg uden filter og fremgår af bilag 10 (side 46).

Det fremgår af oversigterne, at for kostprisberegninger der baseres på samtlige omkostninger, herunder henlæggelse til fremtidige investeringer, er den gennemsnitlige kostpris for en kremering i et anlæg med filter 4.024 kr., med 2.611 kr. som den laveste kostpris og 8.077 kr. som den højeste. For et krematorieanlæg uden filter er den gennemsnitlige kostpris 3.146 kr., hvor den laveste kostpris er 2.148 kr. og den højeste er 5.957 kr.

Sammenholdes de nugældende takster, jf. bilag 5 (side 39), med kostprisberegningen for et krematorieanlæg uden filter, jf. bilag 10 (side 46), kan det konstateres, at intet krematorium i dag, for nogen kremering, opkræver en betaling, der dækker samtlige omkostninger for kremeringen. Det gælder, uanset om det er kremering af indenkommunalt boende, udenkommunalt boende og ikke-medlemmer af folkekirken. Der tegner sig således et klart billede af, at den lokalt besluttede takspolitik er baseret på en høj grad af skattefinansiering af drifts- og/eller anlægsudgifter i forbindelse med krematorievirksomhed.

Den manglende omkostningsdækning betyder også, at der for hver kremering af en udenkommunal boende borger ydes et tilskud af kommune- eller kirkeskatten til kremeringen, uanset at vedkommende ikke igennem egen skattebetaling har bidraget til krematoriets økonomi. Det samme gælder for de folkekirkeligt drevne krematoriers kremering af ikke-medlemmer af folkekirken, hvilket strider mod principperne i lov om folkekirkens økonomi⁴.

⁴ Lov om folkekirkens økonomi, jf. lovbekendtgørelse nr. 376 af 28. april 2006.

2.4 Genvinding af varme

I tilknytning til arbejdsgruppens arbejde skrev kirkeminister Bertel Haarder d. 24. august 2006 til Det Ethiske Råd angående spørgsmålet om genvinding af varme fra krematorievogne og bad om en udtalelse fra rådet til brug for en afklaring af dette spørgsmåls etiske aspekter. Kirkeministerens brev er optrykt som bilag 11 (side 47).

Det Ethiske Råd afgav d. 1. november 2006 et svar til kirkeministeren, hvor hovedkonklusionen var, at rådet ikke finder, at der er tale om usømmelig behandling af lig, hvis varmen fra forbrændingen genvindes og anvendes til opvarmning. Det Ethiske Råds svar er optrykt som bilag 12 (side 49).

Kirkeministeriet har efterfølgende orienteret krematorierne om svaret fra Det Ethiske Råd og tilkendegivet, at det herefter er op til de enkelte krematorier selv at afgøre, om de vil installere udstyr til genvinding af varmen.

Kapitel 3 Arbejdsgruppens overvejelser om tilpasning af krematoriekapaciteten

3.1 Reduktion af uudnyttet kapacitet

Forslaget vedrørende tilpasning af krematoriekapaciteten tager udgangspunkt i, at der i dag på landsplan er en uudnyttet kapacitet af krematorieovne på 27 pct., jf. afsnit 2.2. Arbejdsgruppen finder, at det er muligt at foretage en tilpasning af antallet af krematorieovne, således at den uudnyttede kapacitet fjernes eller i hvert fald minimeres. Ud fra en samfundsøkonomisk synsvinkel kan det ikke forsvares at foretage betydelige miljøinvesteringer, jf. afsnit 1.2, i overflødig kapacitet. Det er en kendsgerning, at en kapacitetstilpasning vil betyde en væsentlig reduktion af de samlede udgifter, der er forbundet med installering af miljøfiltre, jf. bilag 2 (side 34).

Foreningen af Danske Kirkegårdslederes repræsentant har ønsket følgende særudtalelse indsat: ”Overordnet set er Foreningen af Danske Kirkegårdsledere (FDK) af den opfattelse, at de økonomiske konsekvenser ved ombygningen af krematorierne vil være væsentligt dyrere end budgetteret, da en række krematorier samtidig vil foretage tiltrængte forbedringer af det fysiske arbejdsmiljø.

Omkring krematoriekapaciteten er FDK enig med arbejdsgruppen i, at den bør reduceres. FDK er af den opfattelse, at ved en 37 timers arbejdsuge vil antallet af kremeringer være 1250-1500 kremeringer pr. ovn/pr. år. Den bedste udnyttelse af en krematorieovn formodes at være ca. 1400-1500 kremeringer pr. år. En elektrisk krematorieovn vil dog ikke kunne yde denne kapacitet.

FDK har den holdning, at kirkegård og krematorium hører sammen, hvorfor en placering af krematorier uden for kirkegårde ikke vil være i folkekirkens interesse fremover. Omkring fordelingen af krematorier, så vil FDK anbefale, at der både er folkekirkelige og kommunale krematorier i en region, hvis det er muligt.”

3.2 Forudsætninger for kapacitetsmodel 1 og 2

Der opstilles to kapacitetsmodeller (model 1 og 2). Modellerne tager ved en beregning af den faktiske kapacitet udgangspunkt i Danmarks fem regioner. Bornholm hører til Region Hovedstaden, men pga. øens geografiske beliggenhed holdes krematoriet i Rønne udenfor arbejdsgruppens kapacitetstilpasning. Kapacitetsmodellerne opstilles med henblik på, at tilpasse krematoriekapaciteten til nuværende og fremtidigt behov, samt med henblik på at undgå at investere miljøfiltre i uudnyttet kapacitet. For både model 1 og 2 gælder, at der i udgangspunktet er lagt geografiske hensyn til grund for, hvilke krematorier der foreslås henholdsvis bevaret og nedlagt. Derudover er forhold vedrørende krematoriets fysiske tilstand og alder indgået i vurderingen af om krematoriet foreslås bevaret eller nedlagt.

Model 1 skitserer, at flertallet af de eksisterende krematorier bevares, hvorved det hidtil bestående nærhedsprincip i det væsentligste bibeholdes. Model 2 skitserer en mere vidtgående regionsmodel, som reducerer antallet af krematorier med 20 og lægger op til at udbygge de resterende krematorier med et antal ovne. Ved beregningen fastsættes det gennemsnitlige antal kremeringer pr. krematorium pr. år med en almindelig 37 timers

arbejdsuge til 1.300. En kapacitetsberegning for det enkelte krematorium eller for den enkelte region pr. år udregnes således på grundlag af:

$$\text{Antal ovne} \times 1.300 = \text{antal kremeringer pr. år}$$

Beregningen baseres på antallet af kremeringer i Danmark i 2005. Forskellen mellem den enkelte regions faktiske kapacitet og den enkelte regions nødvendige kapacitet er udtryk for det antal ovne, regionens kapacitet kan reduceres med.

3.3 Kapacitetsmodel 1

På de følgende sider præsenteres kapacitetsmodel 1. Modellen baseres på, at 0-3 krematorier i hver region nedlægges. De resterende krematorier i regionen bevares.

A. Region Hovedstaden

Der blev i 2005 foretaget i alt 14.152 kremeringer i Region Hovedstaden, hvilket er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Region Hovedstaden har 15 ovne, der er fordelt på 11 krematorier, som er placeret i Helsingør, Hillerød, Gentofte, Bispebjerg, Sundby, Frederiksberg, Glostrup, Gladsaxe, Ballerup, Lyngby og Rønne (Bornholm).

Regionens kapacitet er, idet Bornholm ikke medregnes, på:

14 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 18.200 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en uudnyttet ovnkapacitet på 4.048 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan dækkes af 11 ovne. Derfor foreslås det at nedlægge 3 krematorier og dermed 3 ovne. Det foreslås, at krematorierne i Helsingør, Gladsaxe og på Frederiksberg nedlægges. Derefter er regionens uudnyttede ovnkapacitet begrænset til 148 kremeringer pr. år.

Nedenfor i tabel 1.A sammenfattes forslag til en kapacitetstilpasning for Region Hovedstaden.

Region Hovedstaden		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Hillerød, Gentofte, Bispebjerg, Sundby, Glostrup, Ballerup, Lyngby, Helsingør, Frederiksberg og Gladsaxe	
Antal ovne	14	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	18.200	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	14.152	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	4.048	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Helsingør, Gladsaxe og Frederiksberg	Hillerød, Gentofte, Bispebjerg, Sundby, Glostrup, Ballerup og Lyngby

Antal ovne	3	11
Samlet ovnkapacitet pr. år.	3.900	14.300
Udnyttet ovnskapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	148
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Mulighed for alm. dagdrift

Tabel 1.A: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Hovedstaden.

B. Region Sjælland

Der blev i 2005 foretaget i alt 7.481 kremeringer i Region Sjælland, hvilket er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 8 kremeringsovne, der er fordelt på 7 krematorier, som er placeret i Roskilde, Holbæk, Køge, Slagelse, Næstved, Nakskov og Nykøbing F.

Regionens kapacitet er på:

8 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 10.400 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en udnyttet ovnkapacitet på 2.919 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan dækkes af 6 ovne. Derfor foreslås det at nedlægge 2 krematorier og dermed 2 ovne. Det foreslås, at krematorierne i Nakskov og Køge nedlægges. Derefter er regionens udnyttede kapacitet begrænset til 319 kremeringer pr. år.

Nedenfor i tabel 1.B sammenfattes forslag til en kapacitetstilpasning for Region Sjælland.

Region Sjælland		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Roskilde, Holbæk, Slagelse, Næstved, Nykøbing F., Nakskov og Køge	
Antal ovne	8	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	10.400	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	7.481	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	2.919	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Nakskov, Køge	Roskilde, Holbæk, Slagelse, Næstved, Nykøbing F.
Antal ovne	2	6
Samlet ovnkapacitet pr. år.	2.600	7.800
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	319
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Mulighed for alm. dagdrift

Tabel 1.B: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Sjælland.

C. Region Syddanmark

Der blev i 2005 foretaget i alt 8.293 kremeringer i Region Syddanmark, det er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 9 kremeringsovne, der er fordelt på 6 krematorier, som er placeret i Svendborg, Odense, Esbjerg, Kolding/ Fredericia, Vejle og Aabenraa.

Regionens kapacitet er på:

9 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 11.700 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en udnyttet ovnkapacitet på 3.407 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan dækkes af 7 ovne. Derfor foreslås det at nedlægge 1 krematorium og 1 ovn og dermed i alt 2 ovne. Det foreslås, at krematoriet i Vejle nedlægges, og at Aabenraa nedlægger 1 ovn. Derefter er regionens udnyttede kapacitet begrænset til 807 kremeringer pr. år.

Nedenfor i tabel 1.C sammenfattes forslag til en kapacitetstilpasning for Region Syddanmark.

Region Syddanmark		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Svendborg, Odense, Esbjerg, Kolding/Fredericia, Vejle og Aabenraa	
Antal ovne	9	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	11.700	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	8.293	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	3.407	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Vejle og 1 ovn i Aabenraa	Svendborg, Odense, Esbjerg, Kolding/Fredericia og Aabenraa (1 ovn)
Antal ovne	2	7
Samlet ovnkapacitet pr. år.	2.600	9.100
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	807
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Mulighed for alm. dagdrift

Tabel 1.C: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Syddanmark.

D. Region Midtjylland

Der blev i 2005 foretaget i alt 7.505 kremeringer i Region Midtjylland, hvilket er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 8 kremeringsovne, der er fordelt på 6 krematorier, som er placeret i Struer, Holstebro, Horsens, Silkeborg, Randers og Århus.

Regionens kapacitet er på:

8 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 10.400 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en uudnyttet ovnkapacitet på 2.895 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan dækkes af 6 ovne. Derfor foreslås det at nedlægge 2 krematorier og dermed 2 ovne. Det foreslås, at krematorierne i Struer og Randers nedlægges. Derefter er regionens uudnyttede kapacitet begrænset til 295 kremeringer pr. år.

Nedenfor i tabel 1.D sammenfattes forslag til en kapacitetstilpasning for Region Midtjylland.

Region Midtjylland		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Struer, Hølstebro, Horsens, Silkeborg, Randers og Århus	
Antal ovne	8	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	10.400	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	7.505	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	2.895	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Struer, Randers	Holstebro, Horsens, Silkeborg og Århus
Antal ovne	2	6
Samlet ovnkapacitet pr. år.	2.600	7.800
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	295
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Mulighed for alm. dagdrift

Tabel 1.D: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Midtjylland.

E. Region Nordjylland

Der blev i 2005 foretaget i alt 2.960 kremeringer i Region Nordjylland, det er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 3 kremeringsovne, der er fordelt på 2 krematorier, som er placeret i Hjørring og Aalborg.

Regionens kapacitet er på:

3 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 3.900 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en uudnyttet ovnkapacitet på 940 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan dog ikke dækkes af færre end 3 ovne. Derfor foreslås, at man ikke nedlægger krematorier i Region Nordjylland. Regionen vil derfor fortsætte med at køre med en uudnyttet ovnkapacitet på 940 kremeringer pr. år.

Nedenfor i tabel 1.E er en oversigt over Region Nordjyllands kapacitet. Der foreslås ingen kapacitetstilpasning.

Region Nordjylland		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Aalborg og Hjørring	
Antal ovne	3	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	3.900	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	2.960	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	940	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Ingen	Aalborg og Hjørring
Antal ovne	Ingen	3
Samlet ovnkapacitet pr. år.	Ingen	3.900
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	940
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Mulighed for alm. dagdrift

Tabel 1.E: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Nordjylland.

3.3.1 Sammenfatning og konsekvenser af kapacitetsmodel 1

Kapacitetsmodel 1 sigter på at bevare 23 krematorier og nedlægge 8 samt 1 ovn. Kriterierne for, hvilke krematorier der foreslås nedlagt er, som det fremgår af afsnit 3.2, primært geografiske hensyn samt krematoriets fysiske tilstand og alder. Såfremt modellen føres ud i livet, vil de samlede udgifter til miljøforbedringer blive reduceret med minimum 46,1 mio. kr. ekskl. moms, hvilket svarer til ca. 1/3 af de samlede udgifter til miljøinvesteringer. Beløbet fordeles med 38,4 mio. kr. på folkekirkelige krematorier og 7,7 mio. kr. på kommunale.

3.4 Kapacitetsmodel 2

Modellen baseres på, at 1-2 krematorier i hver region bevares, med undtagelse af Region Sjælland, hvor 3 krematorier foreslås bevaret. Det giver i udgangspunktet et kapacitetsunderskud i flere regioner. For at imødekomme den nødvendige ovnkapacitet i de enkelte regioner er et aspekt i modellen, at der tilføres én eller flere ovne til de eksisterende bevarede krematorier. I forlængelse heraf opstår nødvendigvis et behov for at omlægge krematoriedriften. Det kan f.eks. ske ved indførelse af aften-, nat- eller weekendarbejde.

A. Region Hovedstaden

Der blev i 2005 foretaget i alt 14.152 kremeringer i Region Hovedstaden, det er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Region Hovedstaden har 15 ovne, der er fordelt på 11 krematorier, som er placeret i Helsingør, Hillerød, Gentofte, Bispebjerg, Sundby, Frederiksberg, Glostrup, Gladsaxe, Ballerup, Lyngby og Rønne (Bornholm).

Regionens kapacitet er, idet Bornholm ikke medregnes, på:

14 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 18.200 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en uudnyttet ovnkapacitet på 4.048 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan, ligesom under kapacitetsmodel 1, dækkes af 11 ovne. Det foreslås derfor, at man bevarer 3 af regionens krematorier, mens de resterende 7 krematorier nedlægges. Det foreslås, at man bevarer krematorierne i Hillerød, Bispebjerg og Sundby. Dermed bevares kun 7 ovne, og regionen står umiddelbart over for et kapacitetsunderskud på 5.052 kremeringer pr. år. Derfor betragtes forslaget også kun som første halvdel af kapacitetstilpasningen. Oplysningerne er sammenfattet nedenstående i tabel 2.A.

Region Hovedstaden		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Hillerød, Gentofte, Bispebjerg, Sundby, Glostrup, Ballerup, Lyngby, Helsingør, Frederiksberg og Gladsaxe	
Antal ovne	14	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	18.200	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	14.152	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	4048	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Helsingør, Frederiksberg, Gentofte, Glostrup, Gladsaxe, Ballerup, Lyngby	Hillerød, Bispebjerg og Sundby
Antal ovne	7	7
Samlet ovnkapacitet pr. år.	9.100	9.100
Underkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	5.052
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Nødvendigt at omlægge driften af krematoriet

Tabel 2.A: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Hovedstaden.

Den anden halvdel af kapacitetstilpasningen for Region Hovedstaden består i at tilføre i alt 3-4 ovne til regionen, det vil sige enten til krematorierne i Hillerød, Bispebjerg og Sundby eller i form af et nyt krematorium med 3-4 ovne i regionen. Gennem en nød-

vendig omlægning af driften ved de enkelte krematorier kan et eventuelt kapacitetsunderskud gøres mindre.

Med tilførsel af 4 ovne, hvis det er hensigtsmæssigt, fordelt på krematorierne i Hillerød, Bispebjerg og Sundby er der en mindre uudnyttet kapacitet på 148 kremeringer pr. år. Alternativet er kun at tilføje regionen 3 ovne og regionalt have en krematoriedrift med et umiddelbart kapacitetsunderskud på 5.052 kremeringer pr. år. I den situation må forudsættes en omlægning af krematoriedriften i regionen. Nedenstående i tabel 2.A.A sammenfattes oplysningerne vedrørende anden halvdel af kapacitetstilpasningen i Region Hovedstaden.

Udbygning med et antal ovne for at imødekomme underkapaciteten i Region Hovedstaden (Hillerød, Bispebjerg og Sundby)		
Tilførsel af ovne	+ 4 (i alt 11 ovne)	+ 3 (i alt 10 ovne)
Samlet kapacitet i Region Hovedstaden (antal kremeringer pr. år og antal ovne)	14.300	13.000
Udnyttet(+) eller underkapacitet(-) angivet i antal kremeringer pr. år	+ 148	- 1.152

Tabel 2.A.A: Oversigt over kapacitetstilpasning med udbygning med et antal ovne i Region Hovedstaden.

Som alternativ til en udbygning af Bispebjerg eller Sundby kunne et af de i dag eksisterende krematorier udbygges med 2 eller 3 ovne for at dække den manglende kapacitet.

B. Region Sjælland

Der blev i 2005 foretaget i alt 7.481 kremeringer i Region Sjælland. Det er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 8 ovne, der er fordelt på 7 krematorier, som er placeret i Roskilde, Holbæk, Køge, Slagelse, Næstved, Nakskov og Nykøbing F.

Regionens kapacitet er på:

8 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 10.400 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en uudnyttet ovnkapacitet på 2.919 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan, ligesom under kapacitetsmodel 1, dækkes af 6 ovne. Det foreslås derfor, at man bevarer 3 af regionens krematorier, mens 4 krematorier nedlægges. Det foreslås, at man bevarer krematorierne i Roskilde, Slagelse og Nykøbing F. Dermed bevares kun 4 ovne, og regionen står umiddelbart over for et kapacitetsunderskud på 2.281 kremeringer pr. år. Derfor betragtes forslaget også kun som første halvdel af kapacitetstilpasningen. Oplysningerne er sammenfattet nedenstående i tabel 2.B.

Region Sjælland	
Nuværende krematorier og kapacitet	
Krematorier	Roskilde, Holbæk, Slagelse, Næstved, Nykøbing F., Nakskov og Køge
Antal ovne	8

Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	10.400	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	7.481	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	2.919	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Holbæk, Køge, Næstved og Nakskov	Roskilde, Slagelse og Nykøbing F.
Antal ovne	4	4
Samlet ovnkapacitet pr. år.	5.200	5.200
Underkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	2.281
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Nødvendigt at omlægge driften af krematoriet

Tabel 2.B: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Sjælland.

Den anden halvdel af kapacitetstilpasningen for Region Sjælland består i at tilføre i alt 1-2 ovne til regionen. Det foreslås, at udbygninger sker med 1 ovn i Roskilde og 1 ovn i Slagelse, da der er større behov for kapacitet i de områder end omkring Nykøbing F, jf. oversigten over antal kremeringer m.v. i bilag 3 (side 37). Krematoriet i Nykøbing F. kan med sin ene ovn stort set dække behovet på Lolland Falster.

Med tilførsel af 2 ovne i Region Sjælland fordelt på krematorierne i Roskilde og Slagelse er der en mindre uudnyttet kapacitet på 319 kremeringer pr. år. Alternativet er kun at tilføre regionen 1 ovn og regionalt have en krematoriedrift med et umiddelbart kapacitetsunderskud på 918 kremeringer pr. år. I den situation forudsættes en omlægning af krematoriedriften i regionen.

Nedenstående i tabel 2.B.B sammenfattes oplysningerne vedrørende anden halvdel af kapacitetstilpasningen i Region Sjælland.

Udbygning med et antal ovne for at imødekomme underkapaciteten i Region Sjælland (Roskilde, Slagelse og Nykøbing F.)		
Tilførsel af ovne	+ 2 (i alt 6 ovne)	+ 1 (i alt 5 ovne)
Samlet kapacitet i Region Sjælland (antal kremeringer pr. år og antal ovne)	7.800	6.500
Udnyttet(+) eller underkapacitet(-) angivet i antal kremeringer pr. år	+ 319	- 981

Tabel 2.B.B: Oversigt over kapacitetstilpasning med udbygning med et antal ovne i Region Sjælland.

C. Region Syddanmark

Der blev i 2005 foretaget i alt 8.293 kremeringer i Region Syddanmark. Det er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 9 ovne, der er fordelt på 6

krematorier, som er placeret i Svendborg, Odense, Esbjerg, Kolding/Fredericia, Vejle og Aabenraa.

Regionens kapacitet er på:

9 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 11.700 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en uudnyttet ovnkapacitet på 3.407 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan, ligesom under kapacitetsmodel 1, dækkes af 7 ovne. Det foreslås derfor, at man bevarer 2 af regionens krematorier, mens 4 krematorier nedlægges. Det foreslås, at man bevarer krematoriet i Kolding/ Fredericia og Odense. Dermed bevares kun 4 ovne, og regionen står umiddelbart over for et kapacitetsunderskud på 3.093 kremeringer pr. år. Forslaget betragtes igen kun som første halvdel af kapacitetstilpasningen. Oplysningerne er sammenfattet nedenstående i tabel 2.C.

Region Syddanmark		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Svendborg, Odense, Esbjerg, Kolding/Fredericia, Vejle og Aabenraa	
Antal ovne	9	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	11.700	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	8.293	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	3.407	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Esbjerg, Vejle, Aabenraa og Svendborg	Kolding/Fredericia og Odense
Antal ovne	5	4
Samlet ovnkapacitet pr. år.	6.500	5.200
Underkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	3.093
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Nødvendigt at omlægge driften af krematoriet

Tabel 2.C: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Syddanmark.

Den anden halvdel af kapacitetstilpasningen for Region Syddanmark består i at tilføre i alt 2-3 ovne til regionen, det vil sige til krematoriet i Kolding/Fredericia og Odense, samt om nødvendigt at omlægge driften af det enkelte krematorium, så eventuelt kapacitetsunderskud imødekommes.

Med tilførsel af 3 ovne, hensigtsmæssigt fordelt på krematoriet i Kolding/Fredericia og Odense, er der uudnyttet kapacitet på 807 kremeringer pr. år. Alternativet er kun at tilføre regionen 2 ovne og drive krematorierne med et umiddelbart kapacitetsunderskud på

493 kremeringer pr. år. I den situation forudsættes en omlægning af krematoriedriften i regionen. Nedenstående i tabel 2.C.C sammenfattes oplysningerne vedrørende anden halvdel af kapacitetstilpasningen i Region Syddanmark.

Udbygning med et antal ovne for at imødekomme underkapaciteten i Region Syddanmark (Fredericia/Kolding og Odense)		
Tilførsel af ovne	+ 3 (i alt 7 ovne)	+ 2 (i alt 6)
Samlet kapacitet i Region Syddanmark (antal kremeringer pr. år og antal ovne)	9.100	7.800
Udnyttet(+) eller underkapacitet(-) angivet i antal kremeringer pr. år	+ 807	- 493

Tabel 2.C.C: Oversigt over kapacitetstilpasning med udbygning med et antal ovne i Region Syddanmark.

D. Region Midtjylland

Der blev i 2005 foretaget i alt 7.505 kremeringer i Region Midtjylland, hvilket er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 8 ovne, der er fordelt på 6 krematorier, som er placeret i Struer, Holstebro, Horsens, Silkeborg, Randers og Århus.

Regionens kapacitet er på:

8 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 10.400 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en udnyttet ovnkapacitet på 2.895 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan, ligesom under kapacitetsmodel 1, dækkes af 6 ovne. Det foreslås derfor, at man bevarer 2 af regionens krematorier, mens 4 krematorier nedlægges. Det foreslås, at man bevarer krematorierne i Holstebro og Århus. Dermed bevares kun 3 ovne og regionen står umiddelbart over for et kapacitetsunderskud på 3.605 kremeringer pr. år. Derfor betragtes forslaget som første halvdel af kapacitetstilpasningen. Oplysningerne er sammenfattet nedenstående i tabel 2.D.

Region Midtjylland		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Struer, Holstebro, Horsens, Silkeborg, Randers og Århus	
Antal ovne	8	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	10.400	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	7.505	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	2.895	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Struer, Horsens, Silkeborg, Randers	Holstebro og Århus

Antal ovne	5	3
Samlet ovnkapacitet pr. år.	6.500	3.900
Underkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	3.605
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Nødvendigt at omlægge driften af krematoriet

Tabel 2.D: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Midtjylland.

Den anden halvdel af kapacitetstilpasningen for Region Midtjylland består i at tilføje i alt 2-3 ovne til regionen, det vil sige til krematoriet i Holstebro og i Århus, samt om nødvendigt at omlægge driften af det enkelte krematorium, så eventuelt kapacitetsunderskud imødekommes.

Med tilførsel af 3 ovne, hensigtsmæssigt fordelt på krematoriet i Holstebro og Århus er der en mindre uudnyttet kapacitet på 295 kremeringer pr. år. Alternativet er kun at tilføje regionen 2 ovne og drive krematoriet med et umiddelbart kapacitetsunderskud på 1.005 kremeringer pr. år. I den situation forudsættes en omlægning af krematoriedriften i regionen. Nedenstående i tabel 2.D.D sammenfattes oplysningerne vedrørende anden halvdel af kapacitetstilpasningen i Region Midtjylland.

Udbygning med et antal ovne for at imødekomme underkapaciteten i Region Midtjylland (Århus og Holstebro)		
Tilførsel af ovne	+ 3 (i alt 7)	+ 2 (i alt 6)
Samlet kapacitet i Region Midtjylland (antal kremeringer pr. år og antal ovne)	9.100	7.800
Udnyttet(+) eller underkapacitet(-) angivet i antal kremeringer pr. år	+ 295	- 1.005

Tabel 2.D.D: Oversigt over kapacitetstilpasning med udbygning med et antal ovne i Region Midtjylland.

E. Region Nordjylland

Der blev i 2005 foretaget i alt 2.960 kremeringer i Region Nordjylland. Det er færre kremeringer, end regionen har kapacitet til. Regionen har 3 ovne, der er fordelt på 2 krematorier, som er placeret i Hjørring og Aalborg.

Regionens kapacitet er på:

3 ovne á 1.300 kremeringer pr. år = 3.900 kremeringer pr. år. Det betyder, at regionen har en uudnyttet ovnkapacitet på 940 kremeringer pr. år.

Det samlede behov for ovnkapacitet i regionen kan, ligesom under kapacitetsmodel 1, dækkes af 3 ovne. Det foreslås derfor, at man bevarer ét af regionens krematorier, mens ét krematorium nedlægges. Det foreslås, at man bevarer krematoriet i Aalborg. Dermed bevares kun 2 ovne, og regionen står umiddelbart over for et kapacitetsunderskud på 360 kremeringer pr. år. Derfor betragtes forslaget, i overensstemmelse med de foregående forslag (A-D) i model 2, også kun som første halvdel af kapacitetstilpasningen. Oplysningerne er sammenfattet nedenstående i tabel 2.E.

Region Nordjylland		
Nuværende krematorier og kapacitet		
Krematorier	Aalborg og Hjørring	
Antal ovne	3	
Samlet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	3.900	
Samlet behov for ovnkapacitet i 2005	2.960	
Udnyttet ovnkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	940	
Fremtidige krematorier og kapacitet		
Status	Nedlægges	Bevares
Krematorier	Hjørring	Aalborg
Antal ovne	1	2
Samlet ovnkapacitet pr. år.	1.300	2.600
Underkapacitet (målt i kremeringer pr. år)	Ingen	360
Fremtidig driftsmulighed	Ingen	Nødvendigt at omlægge driften af krematoriet

Tabel 2.E: Oversigt over nuværende og fremtidige krematorier og ovnkapacitet for Region Nordjylland.

Den anden halvdel af kapacitetstilpasningen for Region Nordjylland består i at tilføre i alt 1 eller ingen ovne til regionen, det vil sige til krematoriet i Aalborg, samt om nødvendigt at omlægge driften af det enkelte krematorium, så eventuelt kapacitetsunderskud imødekommes.

Med tilførsel af 1 ovn til krematoriet i Aalborg er der en uudnyttet kapacitet på 940 kremeringer pr. år. Alternativet er ikke at tilføre regionen flere ovne og drive krematoriet med et umiddelbart kapacitetsunderskud på 360 kremeringer pr. år. I den situation forudsættes en omlægning af krematoriedriften i regionen.

Nedenstående i tabel 2.E.E sammenfattes oplysningerne vedrørende anden halvdel af kapacitetstilpasningen i Region Nordjylland.

Udbygning med et antal ovne for at imødekomme underkapaciteten i Region Nordjylland (Aalborg)		
Tilførsel af ovne	+ 1 (i alt 3)	0 (i alt 2)
Samlet kapacitet i Region Nordjylland (antal kremeringer pr. år og antal ovne)	3.900	2.600
Udnyttet(+) eller underkapacitet(-) angivet i antal kremeringer pr. år	+ 940	- 360

Tabel 2.E.E: Oversigt over kapacitetstilpasning med udbygning med et antal ovne i Region Nordjylland.

3.4.1 Sammenfatning og konsekvenser af kapacitetsmodel 2

Kapacitetsmodel 2 sigter på at bevare 11 krematorier og nedlægge 20. Hvis modellen gennemføres, vil det betyde, at de samlede udgifter til miljøforbedringer reduceres med 93,5 mio. kr. ekskl. moms, fordelt med 75,3 mio. kr. på folkekirkelige krematorier og 18,2 mio. kr. på kommunale.

Da modellen indeholder forslag om, at der skal ske udvidelse med 1 eller 2 ovne på 10 eksisterende krematorier, har man forespurgt i Danske Krematoriernes Landsforening, om de kunne oplyse, om de foreslåede udvidelser kan realiseres ved udbygning af bestående bygninger, eller om det vil kræve nybyggeri. Danske Krematoriernes Landsforening har svaret, at de ikke har foretaget dyberegående undersøgelser af spørgsmålene, men at de ud fra kendskabet til de enkelte krematoriernes lokale forhold vurderer, at det i hvert fald vil kræve nybyggeri på 4 steder og væsentlige udbygninger de øvrige.

Arbejdsgruppen har ikke forsøgt at opgøre udgifterne til de nævnte bygningsarbejder, men man vurderer på baggrund af de talmæssige overslag over etableringsomkostninger i bilag 8 (side 44), at udgifterne til disse arbejder langt overstiger det beløb, som miljøinvesteringerne reduceres med.

3.5 Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen finder, at kapacitetsmodel 1, som den mindst vidtgående, bør gennemføres. Den eliminerer hovedparten af den uudnyttede kapacitet, og den indebærer, at de forestående udgifter til installering af kviksølvfiltre reduceres betydeligt. Den ændrer ikke afgørende på den nuværende krematoriestructur, idet flertallet af krematorier bevares, hvorved det hidtil bestående nærhedsprincip bibeholdes.

De af arbejdsgruppens medlemmer, der repræsenterer Danske Krematoriernes Landsforening, samt Kommunernes Landsforening kan tilslutte sig principperne i model 1, men ønsker ikke at medvirke til at sætte navne på krematorier, der skal nedlægges.

I øvrigt er der i arbejdsgruppen enighed om, at det skal være muligt for krematorier i samme region at kunne aftale indbyrdes, at et lukker ned i stedet for et andet. Det forudsætter, at der ikke er væsentlige geografiske hensyn, der taler imod det.

Arbejdsgruppen vurderer, at model 2 ikke nødvendigvis skal betragtes som et alternativ til model 1. Det vurderes, at model 1 vil være realiserbar på kort sigt, hvorimod model 2 vil kunne realiseres på længere sigt på grundlag af aftaler om samarbejde mellem de eksisterende krematorier, jf. kapitel 5.

Foreningen af Danske Kirkegårdslederes repræsentant har ønsket følgende særudtalelse indsat:

”Foreningen af Danske kirkegårdsledere har følgende bemærkninger til krematoriekapaciteten i Danmark:

Region Hovedstaden

FDK er af den opfattelse, at det vil være tilstrækkeligt med 10 krematorieovne dvs. 4 ovne ud over de 6 ovne på Bispebjerg og Sundby. De 10 ovne vil kunne betjene hele regionen, som dog ved drift stop vil kræve en koordinering for at kunne fungere optimalt.

FDK foreslår, at der bygges et krematorium med 4 ovne på en folkekirkelig kirkegård, hvorved der kan ske en opprioritering af det fysiske arbejdsmiljø, som der er behov for i regionen.

Region Sjælland.

FDK anbefaler at forslag 2 gennemføres: Nykøbing Falster med 1 ovn, Roskilde udbygges med 1 ovn, så der er 2 ovne, Slagelse forbliver med sine 2 ovne. Region Sjælland har således 5 ovne, der vil kunne klare behovet i regionen. Der henstilles dog til, at der samtidigt med installationen af filtre ses på arbejdsmiljøforholdene.

Region Syddanmark.

FDK har den holdning, at kirkegård og krematorium hører sammen, hvorfor Kolding/Fredericia krematorium på sigt bør lukkes, og Vejle udbygges med 3 ovne.

Indtil da anbefales det, at Kolding/Fredericia forbliver med 2 ovne, Odense fortsætter med 2 ovne, Vejle med 1 ovn og Aabenraa med 1 ovn, hvorved der er 6 ovne, som kan klare behovet i regionen.

Region Midtjylland.

FDK mener forslag 2 bør gennemføres med en udbygning af Holstebro med 1 ovn, så de fremover får 2 ovne. I Århus bliver der fortsat 2 ovne. Der vil dog være en underkapacitet i regionen, men dette vil kunne løses ved en omlægning af driften evt. ved at udnytte overkapaciteten i region Nordjylland.

Region Nordjylland.

FDK vil anbefale forslag 1, hvor Aalborg og Hjørring bevares uændret. Der er således en overkapacitet, som kan bruges i region Midtjylland, hvor der er en underkapacitet.

Bornholm.

Bornholm bliver med 1 ovn.

Konklusion af bemærkninger til krematoriekapaciteten i Danmark.

Der vil herefter være 13 krematorier inkl. Bornholm med tilsammen 29 krematorieovne, der ved en kremering på 1400 - 1500 pr. år vil være oppe på 40.600 – 43.500 kremeringer pr. år.

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere er vel vidende om, at det stillede forslag kan medføre store investeringer, men vi er også af den opfattelse, at der ved de store ændringer med indførelsen af filtre kan skabes optimale arbejdsforhold for medarbejderne.”

3.6 Lovbestemmelse om Kirkeministeriets kompetence til at regulere krematoriekapaciteten

I lov om begravelse og ligbrænding indsættes i § 3, stk. 1, (Ligbrænding skal ske i krematorier, der er godkendt af kirkeministeren) et 2. pkt. med følgende ordlyd: ” Godkendelse skal indhentes til opførelse, udvidelse, ombygning og nedlæggelse af krematorier, samt til udskiftning af ovne og installering af miljøforbedringer.”

Med en sådan bestemmelse lovfæstes den hidtidige fortolkning af bestemmelsen i § 3, stk. 1, jf. afsnit 1.1.

Kapitel 4 Arbejdsgruppens overvejelser om takstfastsættelse

4.1 Takstfinansiering

Arbejdsgruppen mener, at det er uheldigt, at den nuværende krematorievirksomhed i økonomisk henseende er meget uigennemskuelig. Derfor foreslås det, at der etableres et selvstændigt budget- og regnskabssystem for krematorierne således, at det gøres synligt, hvad krematorievirksomhed koster. Som det fremgår af beskrivelsen foran under afsnit 2.3.1. og 2.3.2. er der et klart takstpolitisk billede, der viser, at niveauet af de nugældende takster betyder, at krematorievirksomhed i meget høj grad finansieres gennem direkte tilskud fra kirke- eller kommuneskatten.

I en tid med intensiveret fokus på, hvad det offentlige bruger skatten til, ikke mindst indenfor folkekirken, finder arbejdsgruppen, at tiden er inde til at skifte takstpolitisk spor, således at krematorievirksomhed på linie med f.eks. en række kommunale virksomheder overgår til at være en "hvile i sig selv virksomhed" gennem fuld takstfinansiering.

Arbejdsgruppen foreslår derfor, at det ikke længere skal være muligt at give direkte skattemæssige tilskud til krematorievirksomhed, hvad enten det drejer sig om tilskud til drift eller til anlægsudgifter. Derimod skal det fortsat være muligt at yde tilskud til den enkelte borgers kremering, enten af kirkelige ligningsmidler til folkekirkemedlemmer eller af kommunale midler til kommunens borgere.

Kommunernes Landsforenings repræsentant har ønsket følgende særudtalelse optaget: "KL finder, at der i dag er en uheldig sammenblanding af rollen som krematorieejer med tilhørende ansvar for driften af krematorier og rollen som myndighed, der kan give tilskud til borgernes udgifter i forbindelse med brugen af denne ydelse. KL finder endvidere, at det er uheldigt, at der i dag er to myndigheder, der kan yde tilskud til samme ydelse.

KL foreslår derfor, dels at disse to roller fremover skilles ad i regnskabsmæssig henseende, dels at det fremover alene er kommunen, der kan yde tilskud. Det foreslås endelig, at disse formål tilgodeses på den måde, at det fremover alene er hver af de 98 kommunalbestyrelser, der har hjemmel til, om ønsket, at yde tilskud til borgerne i forhold til denne ydelse."

Til brug for arbejdsgruppens overvejelser er der udarbejdet to modeller, der bygger på princippet om fuld takstfinansieret krematoriedrift. Modellerne forudsætter, at der udvikles og implementeres et særligt budget- og regnskabssystem for krematorievirksomhed, således at den regnskabsmæssigt udskilles fra den øvrige kirkegårdsdrift.

4.2 Takstmodel 1

Efter denne model skal det enkelte krematorium fastsætte en takst, som dækker samtlige omkostninger, der er forbundet med krematorievirksomheden det pågældende sted. Taksten skal være ens for alle borgere, uanset om man bor inden for eller uden for kommunen, og om man er medlem af folkekirken eller ej.

I omkostningsberegningen skal indgå kapitalomkostninger i form af afskrivning og forrentning beregnet på grundlag af nyværdien af bygninger og teknisk udstyr, maskinom-

kostninger og mandskabsomkostninger. Opsparing til fremtidige investeringer skal fremgå af reserveret egenkapital. Den model, der er udviklet af 6 kommunale krematorier, og som er omtalt foran under afsnit 2.3.2., jf. også bilag 6 (side 40), vil som udgangspunkt kunne anvendes som grundlag for, at Kirkeministeriet fastsætter nærmere regler om beregningen af omkostningsbestemte takster.

Krematoriebestyrelsen skal hvert år foretage en omkostningsberegning på grundlag af den seneste resultatopgørelse og skal på basis heraf udregne og fremlægge forslag til det kommende års takst samtidig med vedtagelsen af det kommende års budget.

For folkekirkeligt bestyrede krematorier skal provstiudvalget godkende taksten, og for kommunalt bestyrede krematorier foreslås det, at taksten skal godkendes af kommunalbestyrelsen.

For at få fuld åbenhed og offentlighed omkring takstfastsættelsen foreslås det, at de enkelte krematorier forpligtes til at lægge takster og beregningsgrundlag ud på en hjemmeside på internettet.

4.3 Takstmodel 2

Taksten fastsættes som udgangspunkt på samme måde som i model 1, men til forskel fra model 1 foreslås det, at en krematoriebestyrelse under særlige betingelser kan beslutte at anvende en kapitalomkostningsberegning, der ikke baseres på afskrivning og forrentning af nyværdi på bygninger og teknisk udstyr, men på en lavere værdi. Denne kan dog ikke være lavere end den faktiske værdi af eksisterende bygninger og det eksisterende tekniske udstyr.

Modellen sigter på anvendelse i tilknytning til kapacitetsmodel 1, hvorefter krematorierne stadigvæk ligger relativt tæt på hinanden. Der kan opstå uheldige konkurrencesituationer, såfremt et krematorium gennem kravet om omkostningsbestemt takstfastsættelse skal fastsætte en takst, der er væsentlig højere end nabokrematoriets. Modellen vil især kunne anvendes på krematorier, der typisk har et relativt lavt antal kremeringer, og hvis takstberegning derfor er væsentligt højere end det nabokrematorium, der har et højere antal kremeringer. Forskellene på krematoriernes takster, beregnet på grundlag af nyværdier henholdsvis med og uden filter, fremgår af bilag 9 (side 45) og 10 (side 46).

I de tilfælde, hvor afstanden mellem de enkelte krematorier ikke er stor, er det sandsynligt, at bedemændene vil fravælge et dyrt krematorium til fordel for et billigere. Risikoen for, at det dyre krematorium i løbet af kort tid mister sit eksistensgrundlag og må lukke, er stor, og foretagne miljøinvesteringer er spildte.

Hvor en krematoriebestyrelse af konkurrencemæssige hensyn ønsker at anvende en lavere kapitalomkostningstakst, skal der redegøres herfor i forbindelse med omkostningsberegningen. Beregningen skal foretages både på grundlag af nyværdierne og på grundlag af de lavere værdier. Taksten og dermed beregningsgrundlaget skal som ved model 1 godkendes af provstiudvalget henholdsvis kommunalbestyrelsen, og alt materiale lægges ud på en hjemmeside på internettet.

For de krematorier, der anvender nedsatte takster, betyder det, at opsparingen til fremtidige investeringer bliver mindre, end investeringsbehovet tilsiger. Det kan give problemer, når de nødvendige investeringer i løbet af en årrække skal foretages, idet der ikke kan ydes skattemæssige tilskud hertil. Heri ligger et incitament til ikke at misbruge ordningen.

For at formindske risikoen for misbrug skal det være muligt for et krematorium at klage til Kirkeministeriet over en takstfastsættelse på et nabokrematorium. Såfremt klagen findes berettiget, skal Kirkeministeriet udstyres med en kompetence til at regulere den indklagede takst.

4.4 Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen anbefaler, at takstmodel 2 realiseres. Den lever op til princippet om, at krematorievirksomhed skal takstfinansieres, men den giver samtidig mulighed for, at det enkelte krematorium kan beregne og fastsætte en takst, der ikke afviger væsentligt fra nabokrematoriets.

Kommunernes Landsforenings repræsentant har ønsket følgende særudtalelse optaget: ”KL kan ikke tilslutte sig forslaget om, at krematorierne skal have mulighed for at tære på kapitalapparatet (model 2). KL anbefaler model 1, hvor taksterne følger de principper for hvile i sig selv, som blandt andet kommunerne benytter på andre forsyningsområder. KL har i vurderingen lagt vægt på, at princippet sikrer, at

- Alle krematorier stilles lige.
- Taksterne er omkostningsægte ved at alle nødvendige omkostninger er indregnet.
- Kapitalapparatet ikke udhules.
- Der tilskyndes til effektiv drift.
- Der tilskyndes til samarbejde mellem krematorier.”

Foreningen af Danske Kirkegårdslederes repræsentant har ønsket følgende særudtalelse indsat: ”I forbindelse med forslag til fastsættelse af takster er FDK enig med arbejdsgruppen i, at det er meget vanskeligt at få et overblik over økonomien ved krematoriedrift. FDK vil derfor støtte op om arbejdsgruppens forslag vedr. Kirkeministeriets kompetence til at fastsætte regler for en beregning af de omkostningsbestemte takster.

FDK finder, at det vil være fornuftigt, at der udarbejdes et budget- og regnskabssystem, der viser, hvad krematorievirksomhed koster, men vi er ikke enige i arbejdsgruppens forslag om, at krematorievirksomhed udskilles økonomisk fra den øvrige kirkegårdsdrift.

Det er FDK’s grundlæggende holdning, at kirke og kirkegård hænger sammen som en integreret enhed. Det kirkelige liv bliver i høj grad også varetaget af kirkegårdenes personale, så en økonomisk adskillelse af kirke og kirkegård samt kirkegård og krematorium virker uheldig. Mange steder er kapel og krematorium samlet i én bygning og en økonomisk adskillelse af; Administration ved krematoriedrift, personale, energi m.v. vil virke uforståeligt og give et forkert signal.

Den mest hensigtsmæssige ordning vil være, at der skabes ens takster i hele Danmark, som bliver beregnet fra centralt sted. Det kan efterfølgende være provsti eller kommune, der kan fastsætte, om der skal ydes tilskud til den enkelte borgers kremering, som anvist af arbejdsgruppen. Regnskab og budget for krematoriedrift skal dog fortsat være en integreret del af kirkegårdenes regnskab.

Takstmodel 2 som anbefales af arbejdsgruppen, vil ikke ændre meget ved den nuværende tilstand, idet der for det enkelte krematorium er for mange muligheder for at tilpasse taksterne efter egne behov og hensyn.”

4.5 Lovbestemmelse om Kirkeministeriets kompetence ved takstfastsættelse

I lov om begravelse og ligbrænding indsættes:

§ xx Stk. 1. Taksten for en kremering fastsættes for det enkelte krematorium således, at den dækker de omkostninger, der er forbundet med kremeringen.

Stk. 2. I omkostningsberegningen indgår følgende omkostninger:

- kapitalomkostninger i form af afskrivning og forrentning af bygninger og teknisk udstyr,
- maskinomkostninger og
- mandskabsomkostninger.

Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om omkostningsberegningens foretagelse.

Kapitel 5 Rammer for samarbejde

Folkekirkens menighedsråd har siden 1989 haft adgang til at indgå samarbejdsaftaler med andre menighedsråd, det fremgår af § 43 i lov om menighedsråd. Rammerne for samarbejde mellem menighedsråd er senere blevet suppleret med muligheder for samarbejde mellem flere kirkelige instanser, hvis det er ønskeligt af hensyn til løsningen af folkekirkens opgaver i henholdsvis provstiet eller stiftet.

Efter gældende kirkelig lovgivning er der ikke mulighed for, at et menighedsråd, der bestyrer et krematorium, kan indgå mere forpligtende samarbejde med kommuner om løsning af opgaver, der indebærer eller indeholder aftaler om kompetenceoverførsel. Inden for det kommunale område er der derimod allerede etableret mange former for samarbejde mellem kommuner indbyrdes, samt mellem kommuner og andre enheder. Kommunale selskaber er selvstændige, offentlige organer og henregnes til den offentlige forvaltning. Samarbejder om myndighedsopgaver forudsætter hjemmel i lov.

Et samarbejde mellem kommuner, der indebærer overførsel af kompetence til et fællesskab, kan være etableret som et interessentskab, andelsselskab eller lignende, det vil sige i en privatretlig organisationsform.

En kommune kan ikke deltage finansielt, (f.eks. ved aktiebesiddelse) i et privat selskab, medmindre selskabet udelukkende varetager opgaver som kommunen selv kan løse.

Kirkernes og kommunernes drift af krematorier finder sted i forbindelse med den almindelige drift af kirkegårde. Opgaven er fakultativ, men ligger i naturlig forlængelse af opgaver vedrørende kirkegårdsdrift og drift af begravelsespladser, som ifølge begravelsesloven⁵ kan varetages af folkekirkelige kirkegårdsbestyrelser og kommunalbestyrelserne. Drift af krematorier har ikke hidtil været genstand for egentlig lovregulering, jf. afsnit 1.1.

For at sikre en mere hensigtsmæssig regulering af krematoriekapaciteten på længere sigt kan det overvejes at etablere et system, der giver mulighed for på frivilligt grundlag at samarbejde i selskabsform mellem kirkelige og kommunale myndigheder om drift af krematorier. Hvis et eller flere krematoriers drift ønskes organiseret i selskabsform, med både kirkelige og kommunale interessenter med bestemmende indflydelse, forudsætter det lovhjemmel.

⁵ Lov om begravelse og ligbrænding, lov nr. 346 af 26. juni 1975.

Bilagsoversigt

- Bilag 1: Oversigt over krematorier, ovne og kremeringer i 2005.
- Bilag 2: Oversigt over forventede investeringer på danske krematorier som følge af nye miljøkrav.
- Bilag 3: Oversigt over antal kremeringer m.v. i perioden 1993-2005.
- Bilag 4: Danmarkskort (regionsopdelt) over krematorier.
- Bilag 5: Oversigt (regionsopdelt) over kremeringstakster i Danmark.
- Bilag 6: Skema til kostprisberegning af en kremering.
- Bilag 7: Oversigt over kostpriser på grundlag af data fra krematorierne.
- Bilag 8: Overslag over etableringsomkostninger for krematorier 2006.
- Bilag 9: Kostprisberegning med nyværdipriser for teknik og bygninger MED filter.
- Bilag 10: Kostprisberegning med nyværdipriser for teknik og bygninger UDEN filter.
- Bilag 11: Kirkeministerens henvendelse af 24. august 2006 til Det Ethiske Råd.
- Bilag 12: Det Ethiske Råds udtalelse af 1. november om etiske aspekter ved genvinding af varme.

Bilag 1: Oversigt over krematorier, ovne og kremeringer i 2005

Folkekirkelige krematorier	Antal ovne	Antal kremeringer 2005	Antal kremeringer 2005 pr. ovn
Aabenraa	2	1534	767
Ballerup	1	1072	1072
Gladsaxe	1	862	862
Glostrup	1	1346	1346
Helsingør	1	827	827
Hjørring	1	1039	1039
Holbæk	1	904	904
Holstebro	1	1350	1350
Horsens	2	1091	546
Kolding	2	1514	757
Køge	1	1102	1102
Nakskov	1	482	482
Nykøbing F.	1	896	896
Næstved	1	1175	1175
Roskilde	1	1397	1397
Rønne	1	367	367
Silkeborg	1	871	871
Slagelse	2	1525	763
Struer	1	705	705
Svendborg	1	1324	1324
Vejle	1	680	680
<i>Subtotal</i>	<i>21</i>	<i>22063</i>	
Kommunale krematorier			
Aalborg	2	1921	961
Århus	2	2175	1088
Bispebjerg og Sundby	6	5621	937
Esbjerg	1	889	889
Frederiksberg	1	1407	1407
Gentofte	1	1069	1069
Hillerød	1	1032	1032
Lyngby	1	916	916
Odense	2	2352	1176
Randers	1	1313	1313
<i>Subtotal</i>	<i>10</i>	<i>18695</i>	
I alt	31	40758	

Kilde: Kirkeministeriet.

Bilag 2: Oversigt over forventede investeringer på danske krematorier som følge af nye miljøkrav

Region	Krematorium	Investering teknik (kr.)	Investering bygning (kr.)	Investering samlet (kr.)	Note
Hovedstaden	Bisp./Sundby				1)
	Frederiksberg	3.300.000	200.000	3.500.000	2)
	Glostrup	3.300.000	1.200.000	4.500.000	3)
	Gentofte	3.300.000	200.000	3.500.000	4)
	Gladsaxe	6.220.000	3.000.000	9.220.000	5)
	Ballerup	3.300.000	1.200.000	4.500.000	6)
	Lyngby	3.300.000	200.000	3.500.000	7)
	Hillerød	3.300.000	1.200.000	4.500.000	8)
	Helsingør	6.500.000	1.100.000	7.600.000	9)
	Rønne	3.300.000	1.200.000	4.500.000	10)
Sjælland	Roskilde	3.300.000	1.200.000	4.500.000	11)
	Holbæk	3.300.000	1.200.000	4.500.000	12)
	Køge	3.300.000	1.200.000	4.500.000	13)
	Slagelse	5.000.000	1.800.000	6.800.000	14)
	Næstved	3.300.000	200.000	3.500.000	15)
	Nykøbing F.	3.300.000	1.200.000	4.500.000	16)
	Nakskov	3.300.000	1.200.000	4.500.000	17)
Syddanmark	Odense	5.000.000	1.000.000	6.000.000	18)
	Svendborg	3.300.000	200.000	3.500.000	19)
	Vejle	3.200.000	200.000	3.400.000	20)
	Kolding	5.000.000	200.000	5.200.000	21)
	Esbjerg	3.300.000	1.200.000	4.500.000	22)
	Aabenraa	6.500.000	400.000	6.900.000	23)
Midtjylland	Horsens	3.500.000	200.000	3.700.000	24)
	Århus	5.000.000	800.000	5.800.000	25)
	Silkeborg	3.300.000	200.000	3.500.000	26)
	Randers	3.000.000	400.000	3.400.000	27)
	Holstebro	3.300.000	1.200.000	4.500.000	28)
	Struer	6.800.000	3.000.000	9.800.000	29)
Nordjylland	Aalborg	5.800.000	200.000	6.000.000	30)
	Hjørring	3.300.000	200.000	3.500.000	31)
Total		120.920.000	26.900.000	147.820.000	

Kilde: Danske Krematoriers Landsforening.

Noter:

Generelt: Alle beløb er ekskl. moms. De beløb, der er baseret på allerede udarbejdede projektoplæg, er de mest sikre. Hvor der ikke er udarbejdet projektoplæg, er der regnet med en enhedspris på kr. 3.300.000 pr. filter for anlæg med 1 ovn. For anlæg med 2 ovne er regnet med kr. 5.000.000. På anlæg, hvor bygningsudvidelser er uforholdsmæssige, er regnet med kr. 200.000 til bygningstilpasninger. På bygningsinvesteringerne må regnes med endog betydelige usikkerheder.

- 1) Har etableret filteranlæg, der opfylder nye miljøkrav.
- 2) Baseret på projektoplæg af 21. april 2006.
- 3) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 4) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning.
- 5) Baseret på projektoplæg af 6. april 2006. Omfatter udskiftning af ovn samt generelle forbedringer.
- 6) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 7) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning.
- 8) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 9) Baseret på projektoplæg af 2. november 2004. Omfatter udskiftning af ovn.
- 10) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 11) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 12) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 13) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 14) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 60 m² a 30.000 kr.
- 15) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning.
- 16) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 17) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 18) Baseret på igangværende projekt samt skøn.
- 19) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning.
- 20) Baseret på projektoplæg af 2. maj 2006.
- 21) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning.
- 22) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.
- 23) Baseret på én ny ovn med filter i eksisterende bygning.
- 24) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning. Der er kun regnet med 1 stk. filter.
- 25) Baseret på notat af 6. januar 2006 (DKL).
- 26) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning.
- 27) Baseret på projektoplæg af 24. februar 2006.
- 28) Det skønnes nødvendigt at udbygge med ca. 40 m² a 30.000 kr.

- 29) Baseret på projektoplæg af 4. november 2003. Omfatter udskiftning af ovn.
- 30) Baseret på projektoplæg af 8. februar 2006.
- 31) Det skønnes, at der er plads til filteranlæg i eksisterende bygning.

Kilde: Danske Krematoriers Landsforening

Bilag 3: Oversigt over antal kremeringer m.v. i perioden 1993 - 2005

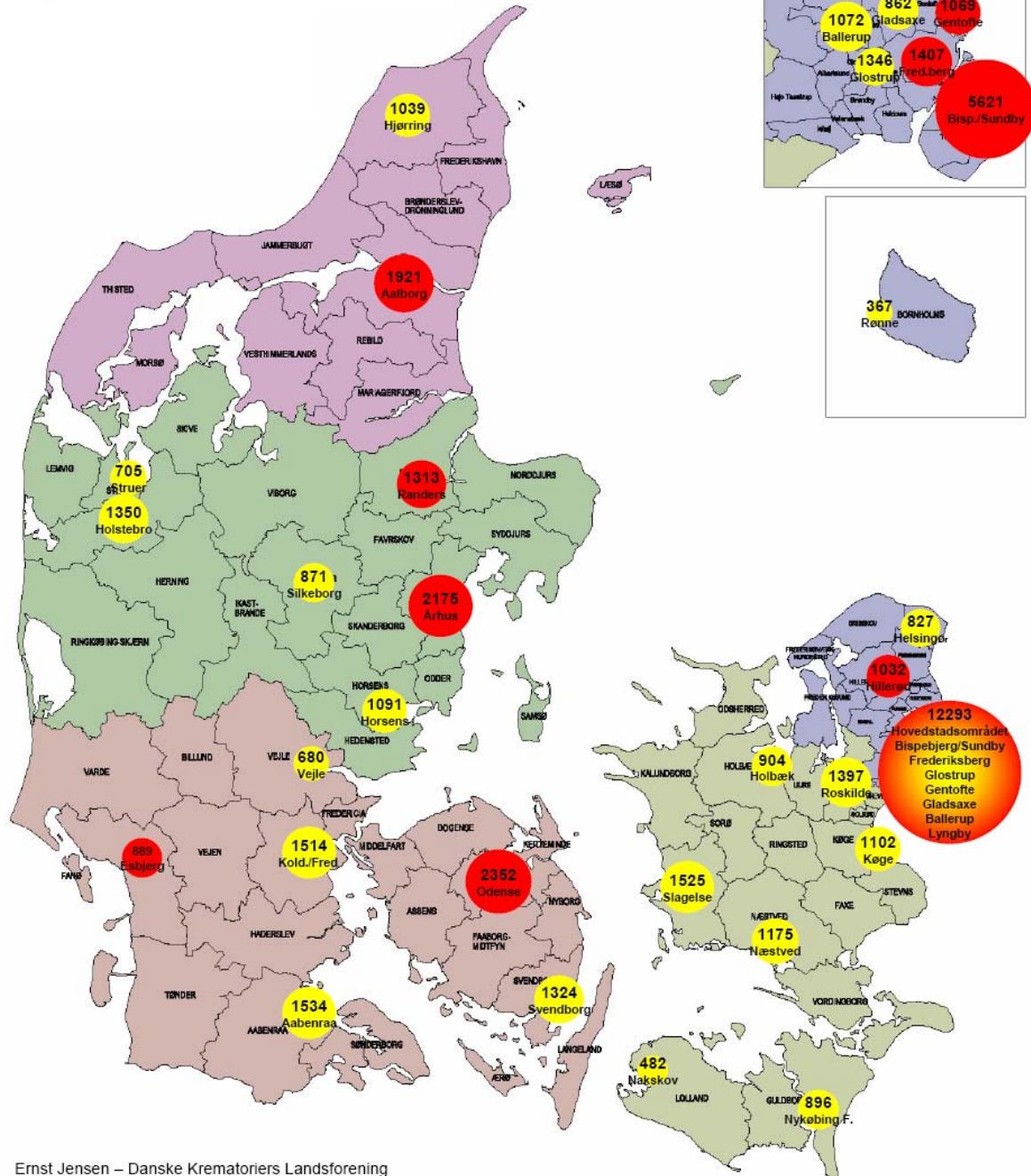
Region	Krematorium	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Hovedstaden	Bisp./Sundby	6997	6637	6932	6823	6273	5956	6252	6001	6548	6228	5936	5905	5621
	Frederiksberg	2985	2792	2486	2389	2510	2381	2060	1670	1771	1887	1804	1504	1407
	Glostrup	1462	1373	1471	1397	1251	1168	1460	1709	1636	1431	1396	1569	1346
	Gentofte	1151	1109	1188	1058	1045	962	1060	1162	908	872	1053	1032	1069
	Gladsaxe	967	803	846	858	1041	944	951	1048	807	813	803	860	862
	Ballerup	1033	1100	979	1058	1048	1075	1066	928	983	1050	980	1113	1072
	Lyngby	936	976	985	983	929	928	550	567	495	893	966	902	916
	Hillerød	1119	1125	1239	1325	1348	1182	1229	1146	1116	1159	1140	1039	1032
	Helsingør	758	740	797	600	750	750	843	869	807	837	856	844	827
	Rønne	375	381	378	372	422	381	395	432	376	400	395	432	367
Sjælland	Roskilde	1074	1182	901	1241	1305	1261	1283	1354	1228	1388	1345	1302	1397
	Holbæk	777	822	919	793	888	867	893	855	894	897	912	886	904
	Køge	1229	1260	1485	1264	1123	1294	1313	1124	1189	1210	1188	1076	1102
	Slagelse	1370	1399	1405	1413	1786	1613	1298	1430	1555	1583	1536	1488	1525
	Næstved	929	978	1000	898	615	623	923	847	847	942	932	1085	1175
	Nykøbing F.	981	928	1035	1006	1042	1040	1122	1151	1105	1082	1053	967	896
	Nakskov	644	606	640	606	624	586	586	615	515	536	537	522	482
Syddanmark	Odense	2552	2532	2574	2622	2516	2469	2524	2457	2471	2574	2418	2447	2352
	Svendborg	1251	1369	1421	1399	1378	1401	1451	1266	1350	1423	1355	1376	1324
	Vejle	696	704	814	751	794	790	804	722	688	774	752	704	680
	Kolding							951	1485	1452	1461	1504	1504	1514
	Esbjerg	803	876	902	945	906	915	937	943	958	947	962	968	889
	Aabenraa	908	1224	1640	1436	1436	1409	1403	1410	1452	1468	1442	1480	1534
Midtjylland	Horsens	1140	1160	1179	1127	1081	1097	1099	1075	1056	1055	1088	1045	1091
	Århus	2164	2214	2339	2251	2428	2220	2171	2194	2282	2285	2126	2138	2175
	Silkeborg	702	672	715	695	697	687	657	756	750	840	859	871	871
	Randers	1557	1558	1365	1527	1484	1604	1627	1522	1576	1404	1501	1407	1313
	Holstebro	1335	1240	986	1297	1299	1344	1397	1393	1371	1394	1120	1386	1350
	Struer	633	725	980	747	753	749	747	715	733	804	995	776	705
Nordjyll.	Aalborg	1761	1615	1778	1776	1799	1552	1638	1693	1616	1928	1952	1820	1921
	Hjørring	984	970	1051	1093	1030	1061	1128	1112	1172	974	1091	1107	1039
I alt		43194	42762	43847	43262	42891	41660	42299	41651	41707	42539	41997	41555	40758

Kilde: Danske Krematoriers Landsforening.

Bilag 4: Danmarkskort (regionsopdelt) over krematorier

Kremationer i Danmark 2005 (40.758)

- Kommunalt drevne anlæg (18.695 ~ 45,87 %)
- Menighedsrådsdrevne anlæg (22.063 ~ 54,13 %)

Ernst Jensen – Danske Krematoriernes Landsforening

Bilag 5: Oversigt (regionsopdelt) over kremeringstakster i Danmark

Region	Krematorium	Indenkommunale (kr.)		Udenkommunale (kr.)		Ikke-medlemmer af folkekirken (kr.)	
		Voksne	Børn	Voksne	Børn	Voksne	Børn
Hovedstaden	Bisp./Sundby	1501	750	1896	948		
	Frederiksberg	1683	1117	1883	1317	1883	1317
	Glostrup	0	0	2010	805	2010	805
	Gentofte	1150		1580	365		
	Gladsaxe	951	173	1695	173	2147	173
	Ballerup	0	0	1655	662	2037	845
	Lyngby	1123	317	1461	317		
	Hillerød	1682	839	1682	839	1682	839
	Helsingør	680	272	1530	612	2182	872
	Rønne	2410	1205	2410	1205	2410	1205
Sjælland	Roskilde	1390	695	1610	805	2220	1110
	Holbæk	1800	950	1800	950	2368	1228
	Køge	1300	650	1500	750	2100	1050
	Slagelse	1012	434	1686		2247	651
	Næstved	1030	525	1695	620	2260	620
	Nykøbing F.	904	458	1737	774	2295	1145
	Nakskov	1000	1000	1800	1800	2200	2200
Syddanmark	Odense	1519	759	2007	1247	2007	1247
	Svendborg	1458	0	1910	0	1910	0
	Vejle	1410	513	1410	513	2310	779
	Kolding	1050	550	1450	750	2250	1150
	Esbjerg	1687	843	1687	843	1687	843
	Aabenraa	952	489	1441	721	2264	1441
Midtjylland	Horsens	1327	309	1513	494	1883	864
	Århus	1800	900	2284	1142		
	Silkeborg	1060	770	1590	1300	3181	2891
	Randers	1700	970	2320	1590	2320	1590
	Holstebro	0	0	1650	825	2150	1075
	Struer	0	0	1650	825	2150	1075
Nordjyll.	Aalborg	1500	750	1500	750	1500	750
	Hjørring	1380	509	1380	509	1380	509

Kilde: Danske Krematoriers Landsforening.

Bilag 6: Skema til kostprisberegning af en kremering

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Kirkeministeriet							Sagsnr.	303692
2	Frederiksholms Kanal 21							Dok.nr.	289966
3	1015 Kbh K								
4								Sendes til:	km@km.dk
5	Kostprisberegning for en kremering på								
6			Krematorium						
7									
8									
9		Totaludgift til teknisk udstyr							kr. inkl. moms
10		Totaludgift til bygninger (inkl. erhvervelse af areal)							kr. inkl. moms
11									
12									
13						br./år i		ovn(e)	
14									
15							Teknisk udstyr		Bygning
16							kr.		kr.
17									
18	1)	Købspris				(I)	H9/G13		H10/G13
19									
20	2)	Udgifter ved fjernelse af anlæg				(U)	G18 x 10%		I18 x 10%
21									
22		Rentefod - % p.a.				(p)	5		5
23									
24		Afskrivningsperiode - år					8		30
25									
26		Antal brændinger i afskrivningsperiode				(B)	G28 x G24		I28 x I24
27									
28		Antal brændinger pr. år				(b)	E13/G13		G28
29									
30									
31									
32		Afskrivning kr./b	(I - U)/B				(G18 - G20)/G26		(I18 - I20)/I26
33									
34		Beregning af fast rente i afskrivningspe- riode	$((I+U) \times p) / (2 \times 100 \times b)$				$(G18+G20) \times G22 / (2 \times 100 \times G28)$		$(I18+I20) \times I22 / (2 \times 100 \times I28)$
35									
36									
37		Kapitalomkostninger pr. brænding					G32+G34		I32+I34
38									
39		Delsum kapitalomkostninger							G37+I37
40									
41									
42	3)	Reparationsfaktor				0,5	F42 x G32	0,25	H42 x I32

43	4)	Diverse udgifter		G100		E43/E13	
44	5)	Olie/gas/el, filter		G104		E44	
45						E45/E13	
46							
47		Maskinomkostninger pr. brænding				G42+G43+ G44+G45	I42+I43+ I44+I45
48							
49	6)	Kremering:					
50		1,50 time(r) á	B122	kr.		B50 x D50	
51							
52	7)	Andet arbejde:					
53		0,6 time(r) á	B122	kr.		B53 x D53	
54							
55							
56		Mandskabsomkostninger pr. brænding				G50+G53	
57							
58		Delsum maskin- og mandskabsomkostninger					G47+I47+ G56
59							
60		Omkostning pr. brænding for hhv. teknisk udstyr og bygning				G37+G47+ G56	37+I47
61							
62		Kostpris i alt pr. brænding					G60+I60
63							
64							
65							
66							
67							
68							
69		Bemærkninger:					
70							
71	1)	Teknisk udstyr:					
72		Den samlede udgift til installation af ■ ovn(e) og ■ røggasfilterlinjer, samt øvrige tekniske installationer er					
73		mio. kr.					
74							
75		Hvilket giver					
76		mio. kr. pr. ovn.					
77							
78	2)	Restværdierne er sat til 10 % af nyværdien. (Fjernelse af ovne og bygning)					
79							
80	3)	Reparationsfaktoren skal ses i forhold til afskrivningsberegningen.					
81							
82	4)	Under diverse udgifter er indregnet:					
83							
84		Vagt					kr. inkl. moms
85		Renovation					kr. inkl. moms
86		Skorstensfejer					kr. inkl. moms
87		Miljøtilsyn					kr. inkl. moms
88		Rengøringsartikler					kr. inkl. moms
89		Brændingsnumre					kr. inkl. moms

90	Inventar						kr. inkl. moms	
91	Reparation af inventar/servicekontrakter						kr. inkl. moms	
92	Vinduespolering m.m.						kr. inkl. moms	
93	Service - ventilation						kr. inkl. moms	
94	Opvarmning af bygninger						kr. inkl. moms	
95	El-udgifter i bygninger						kr. inkl. moms	
96	Service og reparation af små maskiner						kr. inkl. moms	
97	Service på ovne og filtre						kr. inkl. moms	
98	Miljømålinger						kr. inkl. moms	
99								
100	I alt						kr. inkl. moms	
101								
102								
103	5) Udgiften i år <input type="text"/> har været <input type="text"/> kr. for <input type="text"/> kremeringer.							
104	Denne udgift udgør						kr. pr. kremering inkl. moms	
105								
106								
107	6) Hver kremering er kalkuleret til at vare 1½ time omfattende:							
108	Selve kremeringen							
109	Udragning af rester							
110	Askeafkøling							
111	Askeknusning							
112								
113	7) Andet arbejde omfatter:							
114	Modtagelse af kiste i krematoriet							
115	Indsætning af kiste til opbevaring i kistereol							
116	Afhentning af kiste fra kistereol til kremering							
117	Askens anbringelse i urne, som evt. plomberes							
118	Rengøring af kølerum, ovnhal og kælder							
119								
120	6+7) Timelønnen er løn inkl. tillæg, pensionsbidrag, særlig feriegodtgørelse, ATP-bidrag mv.							
121								
122	<input type="text"/> kr. er den faktiske lønsats tillagt lønrelateret overhead (ekskl. moms)							
123								
124	Overhead kan f.eks. være:							
125	Administration							
126	Håndværktøj/materiel - arbejdstøj - arbejdsledelse							
127	Velfærdsudgifter (husleje m.v.)							
128	(eventuelt som en % sats oven i den faktiske løn)							

Bilag 7 : Oversigt over kostpriser på grundlag af data fra krematorierne

Krematorier	Kostpris i alt pr. brænding (kr.)	Totaludgift teknisk udstyr (kr.)	Totaludgift bygninger (kr.)	Antal brændinger pr. år	Antal ovne	Delsum kapitalomkostninger (kr.)	Maskinomkostninger pr. brænding (kr.)	Timeløn (kr.)	Mandskabsomkostninger pr. brænding (kr.)
Folkekirkelige									
Aabenraa	1.893	6.200.000	5.200.000	1.534	2	761	660	225,00	473
Ballerup	1.836	3.496.206	2.042.000	1.072	1	566	745	249,71	525
Gladsaxe	1.974	2.500.000	3.500.000	900	1	613	816	260,00	546
Glostrup	2.010	3.000.000	7.500.000	1.346	1	632	695	325,00	683
Helsingør	2.431	4.500.000	2.000.000	850	1	876	1.100	216,00	454
Hjørring	2.757	4.000.000	12.000.000	900	1	1.389	769	285,00	599
Holbæk	2.437	2.500.000	11.000.000	907	1	1.083	808	260,00	546
Holstebro	1.430	3.215.000	4.280.000	1.350	1	516	382	253,00	532
Horsens	2.096	4.263.010	6.976.712	1.091	2	915	666	245,00	515
Kolding	2.132	6.291.998	12.952.766	1.514	2	1.074	680	180,00	378
Køge	1.790	2.400.000	4.687.500	1.102	1	549	768	224,91	472
Nakskov	3.301	2.500.000	8.210.000	501	1	1.641	1.330	157,66	331
Nykøbing F.	2.584	3.985.290	11.287.000	902	1	1.338	846	189,82	399
Næstved	2.190	4.000.000	10.000.000	1.175	1	966	741	230,00	483
Roskilde	2.355	4.130.000	16.100.000	1.397	1	1.077	633	307,59	646
Rønne	2.897	3.030.000	2.100.000	393	1	1.387	954	265,00	557
Silkeborg	2.275	3.316.174	5.798.977	871	1	916	688	319,30	671
Slagelse	1.643	3.000.000	6.476.814	1.488	2	533	599	244,00	512
Struer	2.080	3.500.000	6.000.000	705	1	1.184	536	171,50	360
Svendborg	1.878	5.000.000	10.000.000	1.324	1	963	495	200,00	420
Vejle	3.085	2.997.000	8.090.604	680	1	1.301	1.429	169,00	355
Kommunale									
Aalborg	1.922	8.000.000	5.000.000	1.921	2	733	657	253,00	532
Århus	2.534	10.000.000	18.750.000	2.175	2	1.139	813	277,00	582
Bispebjerg og Sundby	2.611	30.000.000	60.000.000	6.000	6	1.275	786	262,19	550
Esbjerg	2.567	4.125.000	7.800.000	889	1	1.154	1.014	190,00	399
Frederiksberg	2.296	3.104.882	4.956.162	1.407	1	511	685	523,25	1099
Gentofte	1.453	3.800.000	0	1.069	1	498	490	222,00	466
Hillerød	2.882	4.000.000	10.000.000	1.032	1	1.100	1.013	366,00	769
Lyngby	1.657	400.000	4.600.000	916	1	302	843	243,72	512
Odense	2.607	9.000.000	25.000.000	2.352	2	1.147	927	254,00	533
Randers	1.612	3.972.746	898.000	1.313	1	463	582	270,00	567
Total / gennemsnitligt	2.233	4.975.074	9.458.275	41.076	43	923	779	252,85	531

Bilag 8: Overslag over etableringsomkostninger for krematorier 2006

Minimum bygningsareal for krematorium med 1 stk. ovn, ca. 1200 kremeringer pr. år.

Rum Betegnelse	Mål L x B m	Areal m ²
Ovnrum	15 x 6	90
Teknikrum med plads til filter	15 x 6	90
Teknikrum uden plads til filter	10 x 5	50
Kølerum for 24 kister i 2 plan + frost for 2 kister	12 x 5	60
Kistemodtagelse	5 x 5	25
Kontrolrum	6 x 5	30
Mandskabsrum m. bad og toilet m/k		20
Urnerum		15
I alt m ² med plads til filter		330
I alt m ² uden plads til filter		290

Byggepris ved 30.000 kr./m ² med filter	9.900.000
Overslagspris for 1 stk. komplet ovnanlæg med filter	8.000.000
I alt for krematorium med 1 ovn med filter	17.900.000

Byggepris ved 30.000 kr./m ² uden filter	8.700.000
Overslagspris for 1 stk. komplet ovnanlæg uden filter	5.000.000
I alt for krematorium med 1 ovn uden filter	13.700.000

Minimum bygningsareal for krematorium med 2 stk. ovne, ca. 2400 kremeringer pr. år.

Rum Betegnelse	Mål L x B m	Areal m ²
Ovnrum	15 x 10	150
Teknikrum med plads til filter	15 x 10	150
Teknikrum uden plads til filter	10 x 8	80
Kølerum for 48 kister i 2 plan + frost for 2 kister	12 x 8	100
Kistemodtagelse	5 x 5	25
Kontrolrum	6 x 5	30
Mandskabsrum m. bad og toilet m/k		25
Urnerum		20
I alt m ² med plads til filter		500
I alt m ² uden plads til filter		430

Byggepris ved 30.000 kr./m ² med filtre	15.000.000
Overslagspris for 2 stk. komplette ovnanlæg med filtre	14.000.000
I alt for krematorium med 2 ovne med filtre	29.000.000

Byggepris ved 30.000 kr./m ² uden filtre	12.900.000
Overslagspris for 2 stk. komplette ovnanlæg uden filtre	9.000.000
I alt for krematorium med 2 ovne uden filtre	21.900.000

Alle mål er omtrentlige. Alle priser er omtrentlige og ekskl. moms.

Kilde: Danske Krematoriernes Landsforening.

Med filter Krematorier	Kostpris i alt pr. brænding (kr.)	Totaludgift teknisk udstyr (kr.)	Totaludgift bygninger (kr.)	Antal brændin- ger pr. år	Antal ovne	Delsum kapital- omkostninger (kr.)	Maskinomkostninger pr. brænding (kr.)	Timeløn (kr.)	Mandskabsomkostnin- ger pr. brænding (kr.)
Folkekirkelige									
Aabenraa	3.913	17.500.000	18.750.000	1.534	2	2.300	1.140	225,00	473
Ballerup	3.653	10.000.000	12.375.000	1.072	1	1.970	1.158	249,71	525
Gladsaxe	4.250	10.000.000	12.375.000	900	1	2.346	1.358	260,00	546
Glostrup	3.266	10.000.000	12.375.000	1.346	1	1.569	1.015	325,00	683
Helsingør	4.502	10.000.000	12.375.000	850	1	2.484	1.556	220,00	462
Hjørring	4.092	10.000.000	12.375.000	900	1	2.346	1.147	285,00	599
Holbæk	4.158	10.000.000	12.375.000	907	1	2.328	1.284	260,00	546
Holstebro	2.806	10.000.000	12.375.000	1.350	1	1.564	710	253,00	532
Horsens	5.178	17.500.000	18.750.000	1.091	2	3.234	1.430	245,00	515
Kolding	3.917	17.500.000	18.750.000	1.514	2	2.330	1.125	220,00	462
Køge	3.597	10.000.000	12.375.000	1.102	1	1.916	1.209	224,91	472
Nakskov	6.911	10.000.000	12.375.000	501	1	4.215	2.234	220,00	462
Nykøbing F.	4.034	10.000.000	12.375.000	902	1	2.341	1.231	220,00	462
Næstved	3.323	10.000.000	12.375.000	1.175	1	1.797	1.043	230,00	483
Roskilde	3.007	10.000.000	12.375.000	1.397	1	1.511	849	307,59	646
Rønne	8.077	10.000.000	12.375.000	393	1	5.373	2.148	265,00	557
Silkeborg	4.272	10.000.000	12.375.000	871	1	2.424	1.176	319,30	671
Slagelse	4.092	17.500.000	18.750.000	1.488	2	2.371	1.209	244,00	512
Struer	4.579	10.000.000	12.375.000	705	1	2.995	1.122	220,00	462
Svendborg	2.778	10.000.000	12.375.000	1.324	1	1.595	721	220,00	462
Vejle	5.623	10.000.000	12.375.000	680	1	3.105	2.056	220,00	462
Kommunale									
Aalborg	3.358	17.500.000	18.750.000	1.921	2	1.837	989	253,00	532
Århus	3.211	17.500.000	18.750.000	2.175	2	1.622	1.007	277,00	582
Bispebjerg og Sundby	2.611	30.000.000	60.000.000	6.000	6	1.275	786	262,19	550
Esbjerg	4.262	10.000.000	12.375.000	889	1	2.375	1.424	220,00	462
Frederiksberg	3.600	10.000.000	12.375.000	1.407	1	1.501	1.000	523,25	1099
Gentofte	3.344	10.000.000	12.375.000	1.069	1	1.975	903	222,00	466
Hillerød	4.173	10.000.000	12.375.000	1.032	1	2.046	1.358	366,00	769
Lyngby	3.934	10.000.000	12.375.000	916	1	2.305	1.166	220,00	462
Odense	3.144	17.500.000	18.750.000	2.352	2	1.500	1.111	254,00	533
Randers	3.081	10.000.000	12.375.000	1.313	1	1.608	906	270,00	567
Total / gennemsnitligt	4.024	382.500.000	475.875.000	41.076	43	2.263	1.212	261	549

Uden filter Krematorier	Kostpris i alt pr. brænding (kr.)	Totaludgift teknisk udstyr (kr.)	Totaludgift bygninger (kr.)	Antal brændin- ger pr. år	Antal ovne	Delsum kapital- omkostninger (kr.)	Maskinomkostninger pr. brænding (kr.)	Timeløn (kr.)	Mandskabsomkostnin- ger pr. brænding (kr.)
Folkekirkelige									
Aabenraa	3.002	11.250.000	16.125.000	1.534	2	1.631	898	225,00	473
Ballerup	2.876	6.250.000	10.875.000	1.072	1	1.400	951	249,71	525
Gladsaxe	3.324	6.250.000	10.875.000	900	1	1.667	1.111	260,00	546
Glostrup	2.647	6.250.000	10.875.000	1.346	1	1.115	850	325,00	683
Helsingør	3.522	6.250.000	10.875.000	850	1	1.765	1.295	220,00	462
Hjørring	3.166	6.250.000	10.875.000	900	1	1.667	900	285,00	599
Holbæk	3.239	6.250.000	10.875.000	907	1	1.654	1.039	260,00	546
Holstebro	2.189	6.250.000	10.875.000	1.350	1	1.111	546	253,00	532
Horsens	3.898	11.250.000	16.125.000	1.091	2	2.293	1.089	245,00	515
Kolding	2.994	11.250.000	16.125.000	1.514	2	1.653	880	220,00	462
Køge	2.840	6.250.000	10.875.000	1.102	1	1.361	1.007	224,91	472
Nakskov	5.247	6.250.000	10.875.000	501	1	2.995	1.791	220,00	462
Nykøbing F.	3.110	6.250.000	10.875.000	902	1	1.663	984	220,00	462
Næstved	2.614	6.250.000	10.875.000	1.175	1	1.277	854	230,00	483
Roskilde	2.410	6.250.000	10.875.000	1.397	1	1.074	690	307,59	646
Rønne	5.957	6.250.000	10.875.000	393	1	3.818	1.582	265,00	557
Silkeborg	3.315	6.250.000	10.875.000	871	1	1.723	921	319,30	671
Slagelse	3.153	11.250.000	16.125.000	1.488	2	1.682	959	244,00	512
Struer	3.397	6.250.000	10.875.000	705	1	2.128	807	220,00	462
Svendborg	2.148	6.250.000	10.875.000	1.324	1	1.133	553	220,00	462
Vejle	4.397	6.250.000	10.875.000	680	1	2.206	1.729	220,00	462
Kommunale									
Aalborg	2.630	11.250.000	16.125.000	1.921	2	1.303	796	253,00	532
Århus	2.569	11.250.000	16.125.000	2.175	2	1.150	836	277,00	582
Bispebjerg og Sundby	2.611	30.000.000	60.000.000	6.000	6	1.275	786	262,19	550
Esbjerg	3.324	6.250.000	10.875.000	889	1	1.688	1.174	220,00	462
Frederiksberg	3.008	6.250.000	10.875.000	1.407	1	1.066	842	523,25	1099
Gentofte	2.564	6.250.000	10.875.000	1.069	1	1.403	695	222,00	466
Hillerød	3.365	6.250.000	10.875.000	1.032	1	1.454	1.142	366,00	769
Lyngby	3.024	6.250.000	10.875.000	916	1	1.638	924	220,00	462
Odense	2.550	11.250.000	16.125.000	2.352	2	1.064	953	254,00	533
Randers	2.446	6.250.000	10.875.000	1.313	1	1.143	736	270,00	567
Total / gennemsnitligt	3.146	252.500.000	423.000.000	41.076	43	1.619	978	261,32	549

Bilag 11: Kirkeministerens henvendelse af 24. august 2006 til Det Ethiske Råd

Det Ethiske Råd
Ravnsborggade 2-4
2200 København N

Kirkeministeren
Frederiksholms Kanal 21
Postboks 2123
1015 København K
www.km.dk

Telefon 3392 3390
Telefax 3392 3913
e-post km@km.dk

Dokument nr. 298284

Dato: 24. august 2006

Jeg er blevet præsenteret for en problemstilling, som indebærer en stillingtagen til et principielt etisk spørgsmål, der relaterer sig til den gældende lovgivning om krematorier.

I Kirkeministeriet har vi iværksat et arbejde med at kortlægge den nuværende krematorievirksomhed i landet, bl.a. med henblik på en bedre udnyttelse af kapaciteten, og i denne forbindelse er opstået spørgsmålet om genvinding af varme fra krematorieovne.

På grund af skærpede miljømæssige krav til rensning af røggas fra krematorieovne skal der senest den 1. januar 2009 installeres filtre, der renses for kviksølv, på landets 32 krematorier, som har i alt 43 ovne. Udgiften hertil alene for de 21 krematorier, som bestyres af menighedsråd, forventes at udgøre godt 100 mio. kr. ekskl. moms.

Spørgsmålet om varmegenvinding er følsomt og har tidligere været genstand for offentlig debat, men tanken er blevet afvist af flere af mine forgængere med den begrundelse, at en sådan udnyttelse strider mod etiske normer.

Der har siden midten af 90'erne været konkrete planer om varmegenvinding fra krematorieovne, men ingen er blevet realiseret.

Spørgsmålet er nu blevet rejst igen, fordi det i forbindelse med etableringen af filtre, som i sig selv kræver en større ombygning af krematorierne, vil være nærliggende tillige at installere udstyr til genvinding af varmen. Varmegenvinding udgør tillige et miljøspørgsmål.

Jeg har fået oplyst, at varmegenvinding sker som genvinding af varme fra røggassen efter forbrændingsprocessen, og at genvinding kan ske enten til udnyttelse internt til forbrændingsprocessen, til udnyttelse i "eget hus" - f.eks. opvarmning af et tilknyttet kapel -, eller til udnyttelse i form af videre salg, f.eks. til fjernvarmenettet. Jeg har endvidere fået oplyst, at varmegenvindingsprocessen sker afsondret fra selve forbrændingen, og at der ikke er tale om at anvende kisten som brændsel, idet der tværtom anvendes en betydelig mængde energi - naturgas eller olie - på forbrændingen af kiste og lig.

Om det retlige grundlag for krematoriernes virksomhed kan jeg oplyse, at det i § 3, stk. 1, i lov nr. 346 af 26. juni 1975 om begravelse og ligbrænding (begravelsesloven) er fastsat, at ligbrænding skal ske i krematorier, der er godkendt af kirkeministeren. I disse sager går ministeriet ikke ind i tekniske detaljer, men ser på mere overordnede principielle aspekter som f.eks. behov (befolkningsgrundlag), finansiering og om de nødvendige bygnings- og miljømæssige tilladelser foreligger.

Det fremgår endvidere af begravelseslovens § 4, at det er kirkeministeren, som fastsætter nærmere regler om begravelse og ligbrænding. I medfør af denne bestemmelse har Kirkeministeriet i cirkulære nr. 221 af 1. december 1975 i § 7 fastsat, at krematoriets bestyrelse skal påse, at ligets behandling og brænding skal foregå sammeligt.

Begravelsesloven udelukker ikke, at jeg kan godkende et projekt, som opererer med varmegenvinding fra krematorieovne, så der er ikke ud fra en rent juridisk betragtning i princippet noget til hinder herfor.

Der ligger dog også i min kompetence at nægte at godkende et projekt under hensyn til, at det strider mod etiske normer.

Da jeg synes genvinding af varme fra krematorieovne rejser nogle principielle etiske spørgsmål, som det er relevant at få grundigt debatteret på generelt plan, skal jeg hermed anmode Det Etske Råd om en udtalelse til brug for afklaring af sagens etiske aspekter.

Mine embedsmænd bistår naturligvis gerne med yderligere oplysninger.

Med venlig hilsen

Bertel Haarder

Bilag 12: Det Etske Råds udtalelse om etiske aspekter ved genvinding af varme

Det Etske Råds svar på kirkeministerens henvendelse om varmegenvinding fra krematorier

Den 1. november 2006

J.nr. ER 2005-6.3 - 262 dok.: 6

I et brev af 24. august 2006 har kirkeminister Bertel Haarder henvendt sig til Det Etske Råd med en anmodning om at få belyst de etiske aspekter i forbindelse med genvinding af varme fra krematorieovne. Kirkeministeren gør opmærksom på, at spørgsmålet tidligere har været til debat, men at det har opnået fornyet aktualitet på grund af skærpede miljømæssige krav til rensning af røggas fra krematorieovne. Senest den 1. januar 2009 skal der installeres filtre, der renser for kviksølv, på alle landets krematorier. Kirkeministeren anfører, at etableringen af disse filtre i sig selv kræver en større ombygning af krematorierne, hvorfor det er nærliggende tillige at installere udstyr til genvinding af varmen.

Provst Lef Arffmann, medlem af bestyrelsen Foreningen for Kirkegårdskultur 1989-2006 (formand 1995-2006) samt repræsentant i det etiske udvalg i International Cremation Federation 2000-2004, har til Det Etske Råd oplyst, at røggasserne skal nedkøles, før de passerer filteret. Dette kan ske ved at tilsætte køleluft eller ved brug af en røggaskøler, hvor varmen overføres fra røggassen til vand. Ifølge Lef Arffmann er den sidste metode den mest hensigtsmæssige, da den første metode udvikler store røggasmængder, som det er mere ressourcekrævende at håndtere. Hvis man anvender den sidstnævnte metode, vil der blive produceret en stor mængde varmt vand, som under alle omstændigheder skal afledes fra anlægget. Dette kan foregå enten ved genvinding af varmen eller ved at lede varmen direkte ud i naturen, for eksempel ved hjælp af et køleanlæg på taget af krematoriet. Af miljømæssige årsager er det sidste imidlertid ikke hensigtsmæssigt, da det blot bidrager til den globale opvarmning.

Det Etske Råd har drøftet henvendelsen fra kirkeministeren på rådsmøder i september og oktober. I det følgende fremlægger rådet sine overvejelser og konklusioner.

Udgangspunkt: Sømmelig behandling af lig

Som det fremgår af Bertel Haarders henvendelse, skal behandlingen og brændingen af lig ifølge Kirkeministeriets cirkulære nr. 221 af 1. december 1975 foregå sømmeligt. Dette krav må siges at være i overensstemmelse med den almindelige forståelse af begravelsen og begravelseshandlingen. Man kan pege på flere forskellige typer af hensyn, som kan begrunde, at liget skal behandles sømmeligt.

Et væsentligt element er, at omgangen med liget bør demonstrere en respekt for den unikke og uerstattelige person, der var en gang. Dette sker blandt andet ved at respektere den afdødes tidligere beslutninger angående sin begravelse og ved at mindes og ære den afdøde person.

Man kan også pege på, at en sømmelig omgang med lig er påkrævet alene af den grund, at der er tale om et afdødt menneske, hvis særlige status bør anerkendes ved, at liget behandles på en værdig måde. I kirkeministeriets Betænkning om konfirmation og begravelse (betænkning nr. 1100 fra 1987) gives der en kristen fortolkning af dette forhold: "Ved en kirkelig jordfærd skal man erindres om, at det er et menneske, en person, der begravnes, ikke en ting, ikke et dyrekadaver, men et menneske, skabt i Guds billede, et menneske, som Kristus har levet og er død og opstanden for. I vor tids tingsliggørelse og følelse af fremmedgørelse skønnes det af vigtighed, at man markerer dette" (side 45). Forholdet kan også gives en verdslig fortolkning, idet man kan fremdrage de særlige forhold og egenskaber, der er unikke for den menneskelige eksistensform: Besiddelsen af rationalitet og fornuft, evnen til at indgå i forpligtende sociale relationer, evnen til at træffe valg og tilslutte sig bestemte værdier og holdninger mv. For mange mennesker er det alene disse egenskaber, der forlener mennesket med en særlig værdighed.

Endelig bør liget også af hensyn til de efterladte behandles sømmeligt. For de efterladte, som i de fleste tilfælde er inde i en sorgfuld periode, hvor tabet af en kær slægtning eller ven måske endnu

ikke er fuldstændig erkendt, repræsenterer liget helt naturligt den person, der var engang. Måske kan man endda sige, at liget for nogle stadig opfattes som værende denne person, idet først kremeringen og begravelsen betragtes som den endelige afsked. Behandlingen af liget bør afspejle en respekt for det tab, de efterladte har lidt. Dette kan ske ved i videst muligt omfang at imødekomme deres ønsker og opfattelser, hvilket ligeledes indebærer, at liget ikke blot behandles som objekt eller ting.

Rådets overvejelser og anbefalinger

Det Ethiske Råd har diskuteret, om det kan betragtes som en respektløs eller usømmelig behandling af ligene at genvinde varmen fra forbrændingsprocessen i krematorier. Når dette kan rejses som et etisk problem, hænger det sammen med en umiddelbar forestilling om, at ligene i så fald anvendes som brændsel, det vil sige at de i det mindste i denne sammenhæng betragtes som objekter eller brugsgenstande. En sådan betragtningsmåde forekommer naturligvis uværdig og ville ikke respektere det unikke og uerstattelige ved den afdøde person.

Medlemmerne af Det Ethiske Råd er imidlertid enige om, at der er flere forhold, som taler imod at betragte genvinding af varmen fra forbrændingsprocessen som respektløs eller usømmelig.

1. Varmedevikling er ikke formålet med kremeringen

Efter medlemmernes opfattelse er det en banal - men i denne sammenhæng væsentlig - konstatering, at kremering er en veletableret begravelsesform, som ikke er udviklet for at udvinde varmen fra ligene. Kremering blev taget i brug i slutningen af 1880'erne og er siden blevet så almindelig, at kremering i Danmark nu foregår hyppigere end kistebegravelse. Som udgangspunkt respekteres den afdødes tidligere beslutninger angående begravelsen, idet der er valgfrihed mellem de forskellige begravelsesformer. Når der udføres kremering, vil selve denne handling altså normalt udtrykke en respekt for de ønsker, den afdøde tidligere har tilkendegivet.

At der ved kremeringen udvikles en mængde varme, som det er uhensigtsmæssigt at udlede direkte i atmosfæren, rækker ikke ved, at udgangspunktet for begravelsesformen er at udvise respekt for den afdøde. Denne respekt udviskes efter rådets opfattelse ikke af, at varmen ikke blot ledes bort, men genvindes.

2. Kremeringsprocessen kræver tilførsel af varme

At ligene ikke "anvendes som brændsel" fremgår efter rådsmedlemmernes opfattelse også af selve den måde, forbrændingen foregår på. Inden ligene forbrændes, er det nødvendigt at tilføre energi til processen ved at opvarme krematorieovnen. Temperaturen skal være mindst 850 grader celsius, inden kisten indsættes i ovnens hovedkammer. I nogle tilfælde er en yderligere energitilførsel nødvendig for at holde temperaturen oppe på de 850 grader, som er nødvendig for at sikre udbrænding af røggasserne, som ellers ville kunne forårsage forurening og lugtgener. I den forstand må varmen altså siges at komme fra krematorieprocessen i sin helhed og ikke blot fra forbrændingen af ligene. Det skal i denne sammenhæng også bemærkes, at varmen fra forbrændingen overføres til kølevandet gennem en varmeveksler, sådan som man kender det fra fjernvarmesystemer. Der vil således være flere adskilte led mellem røggassen og vandreservoirer (radiatorer) uafhængigt af, om varmen bruges lokalt på krematoriet og kirkegården eller benyttes i et fjernvarmenet.

3. Miljømæssige krav om nedkøling af røggasser

Diskussionen om genvinding af varme har som nævnt opnået fornyet aktualitet, fordi der af miljømæssige årsager senest den 1. januar 2009 skal installeres filtre til rensning af røggassen fra krematorierne. Dette nødvendiggør en nedkøling af røgen, inden den passerer igennem filteret. Denne nedkøling sker bedst ved hjælp af vandafkøling, hvor vand i et tilgrænsende rørsystem optager en del af varmen fra røgen, hvorved vandets temperatur stiger betragteligt. At man som en konsekvens af installationen af filtrene ender med at opvarme vandet, er altså på ingen måde foranlediget af, at man ønsker at anvende ligene som brændsel. Af denne grund giver det ikke mening at hævde, at ligene betragtes som objekter eller brugsgenstande. Den samlede proces er ikke udformet, som den er, med henblik på at anvende ligene som brændsel.

4. Led i naturens kredsløb

Hvis varmen fra krematorierne genvindes og bruges til opvarmning, kan man ikke komme uden om,

at den energi, der frigøres fra liget ved forbrændingen, kommer til at indgå i et upersonligt kredsløb, hvor energien udnyttes, uden at dens herkomst tillægges en særlig betydning. Det Ethiske Råd ønsker imidlertid at gøre opmærksom på, at dette ganske enkelt er et vilkår ved døden, ligegyldigt hvilken begravelsesform man benytter sig af. Hvis man kistebe graves, opløses man efterhånden i jorden, hvor organiske forbindelser (næringsstoffer) optages og udnyttes af planter og andre organismer i deres energi-omsætning. Ved kremation vil energien fra den afdøde, som situationen er nu, i stedet blive udledt i atmosfæren, hvor den ikke vil gavne nogen, men eventuelt endog have en negativ effekt. Det er altså uomgængeligt, at mennesker ligesom andre organismer efter døden omsættes på den ene eller anden måde og indgår i naturens kredsløb, det vil sige diffunderer ud i omverdenen. Det kan i nogen grad kontrolleres, hvordan denne diffusion skal foregå. Det Ethiske Råd ser som udgangspunkt intet problem i, at man forsøger at styre diffusionen, hvis dette kan begrundes af for eksempel miljømæssige hensyn.

Konklusion

På baggrund af den ovenstående beskrivelse af kremeringsprocessen og overvejelserne finder medlemmerne af Det Ethiske Råd ikke, at der er tale om en usømmelig behandling af liget, hvis varmen fra forbrændingen genvindes og anvendes til opvarmning. Tværtimod finder medlemmerne, at der er gode grunde af blandt andet miljømæssig art til at gøre det. Medlemmerne har overvejet, om overskudsvarmen fra kremation alene bør anvendes på selve krematoriet og i tilknyttede bygninger. Nogle af medlemmerne finder, at dette måske er at foretrække, fordi det i så fald kan betragtes som en integreret del af den samlede forbrændingsproces. Ingen medlemmer ønsker dog at opstille dette som et krav. Det er efter alle medlemmernes mening en forudsætning, at eventuelle midler fra videresalg af varmen til et kraftvarmeværk anvendes til at nedbringe de samlede omkostninger ved driften af krematoriet og altså ikke opfattes som egentligt indtægtsgivende.

Medlemmerne af det Ethiske Råd tillægger det stor vægt, at genvindingen af varme ikke virker krænkende eller sårende på de pårørende til den afdøde, som skal kremeres. Medlemmerne er også opmærksomme på, at hvis genvinding af varme blev opfattet som et formål med kremation, og hvis der var tale om direkte anvendelse af en afdød til opvarmning, ville det være stødende. Rådet er således af den overbevisning, at en eventuel modstand mod at genvinde varmen vil mindske kraftigt, hvis der gives en nærmere redegørelse for de omstændigheder, genvindingen foregår under, herunder at varmen stammer fra forbrændingen i sin helhed og passerer gennem flere separate led. For mange af rådsmedlemmerne har en sådan nøgtern beskrivelse af virkeligheden været helt afgørende for forståelsen af de etiske aspekter af sagen. Rådet anbefaler derfor, at en eventuel beslutning om at genvinde varmen følges op af en passende oplysningsvirksomhed om den samlede kremeringsproces, herunder hvordan den i praksis forløber, og hvad begrundelserne for de enkelte trin i processen er, samt at fejlagtige og samtidig værdiladede og krænkende - og som det fremgår af ovenstående også vildledende - udtryk som for eksempel at "anvende lig som brændsel" naturligvis undgås.